

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovina
Zeničko-dobojski Kanton
OPĆINA BREZA
Općinski načelnik

Bosnia and Herzegovina
Federation of Bosnia and Herzegovina
Zenica-Doboj Canton
MUNICIPALITY OF BREZA
Municipal Mayor

OPĆINA BREZA

IZVJEŠTAJ O RAZVOJU
OPĆINE BREZA
ZA 2024. GODINU

Februar 2026. godine

Adresa: Bogumilska br.1 tel, centrala 032/786-020, 032/786-061
fax:, 032/786-041, 032/786-031
e-mail: nacelnik@breza.gov.ba , www.breza.gov.ba

Sadržaj

Sadržaj	2
Lista slika i grafikona.....	3
Izvršni sažetak	4
1. Uvod.....	6
2. Analiza razvojnih trendova kroz prikaz utvrđenog sistema indikatora	8
2.1. Analiza trenda ključnih razvojnih pokazatelja u općini Breza i okruženju	13
2.1.1. Demografske karakteristike i kretanja.....	14
2.1.2. Ekonomski pokazatelji.....	15
2.1.3. Tržište rada.....	17
2.1.4. Poljoprivredna proizvodnja.....	18
2.1.5. Turizam.....	18
2.1.6. Obrazovanje	19
2.1.7. Zdravstvena zaštita.....	19
2.1.8. Socijalna zaštita.....	19
2.1.9. Kultura i sport.....	20
2.1.10. Zaštita okoliša.....	20
2.1.11. Komunalna infrastruktura	21
2.1.12. Saobraćajna infrastruktura	21
2.1.13. Energetska efikasnosti i obnovljivi izvori energije.....	21
2.1.14. Smanjenje rizika od katastrofa	22
3. Pregled implementacije akcionog plana, strateških mjera i ključnih strateških projekata..	23
3.1. Planirane aktivnosti	23
3.2. Implementacija Akcionog plana za period 2024-2026. godina	24
3.3. Pregled planiranih i ostvarenih finansijskih sredstava na nivou strateških ciljeva i prioriteta na godišnjem nivou.	32
4. Doprinos implementacije Strategije razvoja Okviru za implementaciju ciljeva održivog razvoja u BiH.....	34
4.1. Procjena napretka	34
4.2. Doprinos implementacije Strategije razvoja Okviru za implementaciju ciljeva održivog razvoja u BiH	34
5. Institucionalni kapaciteti za planiranje i upravljanje razvojem.....	36
6. Zaključci i preporuke	36

Lista slika i grafikona

Lista tabela

Tabela 1. Indikatori uticaja na nivou strateških ciljeva	10
Tabela 2 - Prioriteti za strateške ciljeve s pripadajućim mjerama	11
Tabela 3. Osnovni indikatori razvoja Ze-Do kantona i Općine Breza u 2024. godini u odnosu na prethodnu	14
Tabela 4. Demografski pokazatelji u Općini Breza	15
Tabela 5. Pregled strateških ciljeva i prioriteta	23
Tabela 6. Ključni strateški projekti.....	24
Tabela 7. Indikativni finansijski okvir implementacije Strategije razvoja Općine Breza 2024.-2026. godina po strateškim ciljevima	24
Tabela 8. Indikativni finansijski okvir implementacije Strategije razvoja Općine Breza 2024.-2026. godina po izvorima.....	24
Tabela 9. Pregled statusa implementacije aktivnosti iz Akcionog plana 2024.-2026. godina za izvještajnu godinu	25
Tabela 10. Pregled postignutih rezultata u okviru implementiranih aktivnosti i projekata u 2024. godini	26
Tabela 11. Vrijednost realizovanih sredstava po Strateškim ciljevima u 2024. godini.....	32
Tabela 12. Struktura finansiranja po strateškim ciljevima, prioritetima i izvorima finansiranja u 2024. godini	33
Tabela 13. Povezanost Strategije razvoja sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH	

Izvršni sažetak

Izveštaj o razvoju predstavlja dokument kojim se sagledavaju rezultati u ostvarivanju razvojnih ciljeva i implementaciji strateških dokumenata tokom 2024. godine.

Izveštaj ima za cilj da omogući cjelovit pregled situacije i napretka Općine Breza u 2024. godini, te da posluži lokalnoj upravi kao smjernica u planiranju budućih razvojnih projekata i aktivnosti.

U 2024. godini za realizaciju strateških projekata planiranih planovima organizacionih jedinica 21,05% sredstava je iz eksternih izvora finansiranja a 78,95 % je iz budžeta JLS.

Stepen realizacije ukupnog godišnjeg plana razvoja za 2024. godinu, iznosi 83,66 % i obuhvata plan budžeta i eksternih prihoda, dok je stepen realizacije plana budžeta iznosio 92,19 %.

Generalno posmatrajući, implementacijom strateških projekata i aktivnosti u 2024. godini, Općina Breza je napravila značajan korak u razvoju. Početkom implementacije jednog od najvažnijih strateških projekata „Izgradnja poslovne zone za razvoj proizvodnih i poslovnih kapaciteta,“ kroz izradu GP cestovne i komunalne infrastrukture unutar poslovne zone Šaš, izgradnju sistema odvodnje otpadnih voda i trotoara u naselju Šaš, poslovna zona "Šaš" (duž regionalne ceste R444 i unutar poslovne zone), te pokretanjem postupka eksproprijacije zemljišta unutar poslovne zone „Šaš“, stvoreni su preduslovi za povećanje broja privrednih subjekata i radnih mjesta u narednom periodu.

Drugi strateški projekat značajan za općinu Breza je izgradnja Gradske tržnice. Završetkom navedenog projekta stvorit će se uslovi za otkup, prezentaciju i prodaju poljoprivredno-prehrambenih i drugih lokalnih proizvoda što će indirektno doprinijeti poboljšanju uslova života u ruralnim područjima.

Pored navedenih strateških projekata, izuzetno važni su i projekti koji su implementirani tokom 2024. godine, a koji se odnose na komunalnu i saobraćajnu infrastrukturu, valorizaciju i promociju turističkih potencijala, unapređenje energetske efikasnosti javnih objekata, te različite društvene inicijative.

Neki od realizovanih projekata su: Izgradnja vodozahvata na lokalitetu izvorišta Laz, općina Breza; Sanacija dovodnog cjevovoda vodovoda Župča; Izgradnja kanalizacionog sistema u MZ Gornja Breza – lokalitet Dužice, faza II; Sanacija cestovne infrastrukture u naselju Podgora; Sanacija dijela nekategorisane ceste u naselju Grabovik, MZ Koritnik; Projekti provedbe mjera energetske efikasnosti na javnim objektima, i to: JP Komunalno doo Breza, JU Centar za socijalni rad i Sportski kompleks zgrada Partizan, zatim, Obnova i sanacija trotoara u užem urbanom dijelu grada; Projekti realizirani kroz Operativni plan za lokalizaciju vizije MZ i aktivnosti realizirane u okviru Forumu žena i mladih, unutar projekta jačanja uloge mjesnih zajednica, te mnogi drugi.

Ovi projekti značajno doprinose poboljšanju kvaliteta života građana, unapređenju osnovne infrastrukture, te daljem razvoju lokalnih potencijala i društvenog okruženja.

Jedan od ključnih izazova u provođenju strateških aktivnosti na području općine Breza u 2024. godini bila je nemogućnost realizacije planiranih radova na uređenju korita rijeke Stavnje. Glavni uzrok ovog problema leži u neriješenim imovinsko-pravnim odnosima koji se odnose na zemljište uz rijeku, kao i u nelegalno izgrađenim objektima unutar pojasa riječnog korita.

Zbog sporova oko vlasničkih prava, nejasno utvrđenih granica parcela, te neusklađenosti u vezi s pravima korištenja, općina nije bila u mogućnosti pristupiti realizaciji planiranih aktivnosti. Ovako složena situacija usporava provođenje mjera usmjerenih na unapređenje sistema zaštite od poplava, kao i drugih razvojnih inicijativa povezanih s vodoprivrednom infrastrukturom. Ovaj izazov dodatno naglašava potrebu za ubrzanim rješavanjem imovinsko-pravnih pitanja kako bi se omogućila realizacija ključnih infrastrukturnih projekata. Pravovremeno djelovanje u tom smislu predstavlja jednu od nužnih

preventivnih mjera za zaštitu od poplava i klizišta, kakva su 2014. godine pogodila našu državu i širu regiju.

Takodjer, nedovoljan iznos budžetskih sredstava za sufinansiranje implementacije projekata od strane NVO, rezultiralo je manjim razvojnim efektom nego što je planirano.

Preporuke za unaprijeđenje upravljanja lokalnim razvojem su sljedeće:

- Pripremiti trogodišnji plan za period 2026-2028 i godišnji plan za 2026. godinu u skladu sa Uredbom o izradi implementacionih dokumenata FBiH;
- Jačati kapacitete za planiranje i upravljanje razvojem i popuniti ključna radna mjesta u Odjelu za upravljanje razvojem, Službi za privredu, Službi za finansije, inspeksijske poslove i opću upravu, Službi za prostorno uređenje, zaštitu okolice, geodetske i imovinsko pravne poslove i u Službi za civilnu zaštitu, u skladu sa sistematizacijom;
- Jačanje kapaciteta i znanja službenika u oblasti upravljanja projektnim ciklusom i pripreme razvojnih projekata u cilju apliciranja prema EU i međunarodnim, ali i domaćim fondovima, kako bi se ojačala komponenta finansiranja razvojnih projekata iz vanjskih izvora;
- Planirati u budžetu JLS što veći iznos sredstava za podršku projektima kako bi se uz obezbijeđena sredstva iz vanjskih izvora omogućio što bolji efekat implementacije planiranih projekata;
- Kontinuirano jačati internu i eksternu komunikaciju po pitanju implementacije, praćenja i izvještavanja realizacije Strategije, pripreme implementacionih dokumenata; uključenosti drugih Službi/odjeljenja u smislu privlačenja sredstava od drugih izvora (donatora, viših nivoa vlasti i dr.) za realizaciju strateških projekata;
- Organizovati kvartalne koordinirane sastanke predstavnika svih službi i analizirati odstupanja u stepenu realizacije budžeta i strateških projekata, identifikovati mjere i preporuke za realnije planiranje prilikom izrade trogodišnjih i godišnjih planova implementacije Strategije;
- Nabaviti efikasan softver za planiranje i upravljanje razvojem, koji će biti fleksibilan i omogućiti kvalitetno praćenje realizacije Strategije, kako finansijski tako i po osnovu indikatora razvoja;
- Jačati kapacitete i saradnju sa mjesnim zajednicama u planiranju i realizaciji projekata.

1. Uvod

Strategija razvoja Općine Breza za period 2021.-2027. godine predstavlja integrisani multisektorski strateški dokument kojim se usmjerava razvoj Općine Breza. Njegova svrha je da informiše sve ključne učesnike i zainteresirane strane o nivou realizacije razvojnih ciljeva Općine Breza, te da omogućí adekvatno donošenje odluka o strateškim prioritetima i operativnim ciljevima u narednim godinama. Također, izvještaj predstavlja uvid u doprinos općine u realizaciji šireg okvira razvoja, odnosno strategija razvoja višeg nivoa vlasti (Kantona, Federacije), sektorskih strategija (npr. Strategija zaštite okoliša, Strategija zapošljavanja, Strategija socijalne uključenosti itd.), kao i Okvira za Ciljeve održivog razvoja u BiH.

Strategija razvoja Općine Breza za period 2021-2027. godine pripremljena je u skladu sa Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u FBiH („Službene novine Federacije BiH“ broj: 32/17), Uredbom o izradi strateških dokumenata u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“ br. 74/19 i 2/21) i Odlukom Općinskog Vijeća o pokretanju procesa izrade strateškog dokumenta razvoja u Općini Breza, broj: 01/2-04-1257/21 od 07.05.2021. godine.

Općinsko Vijeće usvojilo je Strategiju razvoja općine Breza za period 2021.-2027. godine, broj: 01/1-02-3220/21, na sjednici održanoj dana 28.10.2021. godine. Strategija razvoja je osnov za izradu Akcionog plana, Smjernica, trogodišnjih i godišnjih planova rada općinskih službi, okvirnog budžeta (DOB) i godišnjeg budžeta.

Izveštaj o razvoju predstavlja dokument kojim se sagledavaju rezultati u ostvarivanju razvojnih ciljeva i implementaciji strateških dokumenata, i ovo je 2 po redu izvještaj koji je pripremljen sa ciljem praćenja i analize stepena društveno-ekonomskog razvoja u Općini Breza. Izvještaj ima za cilj da prezentira pregled cjelokupne situacije i napretka JLS u 2024. godini, te da posluži lokalnom organu uprave kao putokaz u budućim razvojnim procesima.

Izveštaj je sveobuhvatan, analizira ekonomski, društveni, infrastrukturni i okolišni aspekt razvoja, te predstavlja analizu koja se naslanja na Strategiju razvoja JLS i time obezbjeđuje kontinuitet u analizi i izvještavanju sveukupnog razvoja, ali i polaznu osnovu za pripremu novih Smjernica za trogodišnje planiranje, sa uključenim trogodišnjim Akcionim planom za implementaciju Strategije razvoja.

Struktura Izveštaja o razvoju Općine Breza, nakon uvodnog dijela i izvršnog sažetka, sadrži osvrt na trendove kretanja ključnih razvojnih pokazatelja prema utvrđenim indikatorima, zatim pregled implementacije Strategije po strateškim ciljevima, prioritetima, mjerama i ključnim strateškim projektima, uključujući i pregled finansijskog okvira za implementaciju istih. Nakon analitičkog pregleda, Izvještaj daje osvrt na usklađenost i doprinos implementiranih razvojnih inicijativa i projekata u postizanju ciljeva strategija razvoja viših nivoa, sektorskih strategija i Ciljeva održivog razvoja u BiH i na koncu, procjenu napretka i preporuke za unaprijeđenje za naredni period.

U izradi Izveštaja o razvoju Općine Breza korišteni su podaci zvaničnih izvora (Statistički zavodi, Statističke agencije, Zavod za programiranje, Zavodi za zapošljavanje, Izvještaj o radu organa uprave i sl.) kao i podaci prikupljeni u neposrednim kontaktima sa lokalnim javnim preduzećima, ustanovama i nadležnim institucijama te i ostali podaci kojima JLS raspolaže.

Izazov u izradi Izveštaja o razvoju predstavljalo je neblagovremeno objavljivanje statističkih podataka, kao i nedostatak podataka za određeni broj indikatora. Odnosno, identificiran je problem nepostojanja podataka u posmatranom periodu, prvenstveno primarnih podataka koji se dobijaju putem istraživanja (mišljenja i zadovoljstvo korisnika i građana određenim javnim uslugama, itd.).

Pored navedenog, u nekim slučajevima zabilježeni su izazovi zbog pogrešno definisanih indikatora u Strateškom dokumentu koje je nemoguće mjeriti i pratiti, ali i promjene u početnim vrijednostima podataka vezane za pojedine indikatore (prilikom izrade Strategije zvanični podaci o početnim vrijednostima su drugačiji od vrijednosti korištenih u analizi trendova u naknadno objavljenim publikacijama), što postavljene ciljane vrijednosti indikatora čini neadekvatnim, odnosno nerealnim.

Prilikom prikupljanja podataka za izradu izvještaja o razvoju, općina se susrela sa nekoliko relevantnih izazova. Ovi izazovi se odnose na nedostatak relevantnih i ažuriranih podataka, nedostatak ljudskih resursa, te nezainteresovanost za dostavljanje podataka.

Izveštaj o razvoju za 2024. godinu pripremila je Jedinica za upravljanje razvojem Općine Breza, u saradnji sa ostalim općinskim službama i javnim ustanovama sa područja Općine Breza.

2. Analiza razvojnih trendova kroz prikaz utvrđenog sistema indikatora

Usvajanjem Strategije razvoja JLS Breza za period 2021-2027. godina Općina Breza je definisala i uskladila razvojne pravce i prioritete sa ključnim nacionalnim i međunarodnim razvojnim dokumentima. Vizija razvoja JLS Breza odražava stratešku namjeru, dubinu i širinu strateške promjene koju građani lokalne zajednice žele vidjeti.

Vizija razvoja Općine Breza 2021-2027. godina

Uređena i razvijena zajednica prirodnih ljepota, privlačna investitorima i mladim porodicama

Ostvarenje razvojne vizije realizovat će se kroz 3 strateška cilja, razrađena u 9 prioriteta i 16 mjera. Sljedeći strateški ciljevi su usklađeni sa razvojnim i sektorskim strategijama razvoja Zeničko-dobojskog kantona, FBiH i Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH, a glase:

Strateški cilj 1: Osiguran kontinuirani rast privrede

Cilj je osnažiti postojeći industrijski sektor, poticati razvoj malih i srednjih preduzeća (MSP) i obrtnika, te intenzivirati poljoprivrednu proizvodnju i razvoj turizma – s posebnim naglaskom na stvaranje novih turističkih proizvoda usmjerenih ka ruralnom razvoju i diverzifikaciji lokalne ekonomije.

Ključne pretpostavke za postizanje ovog cilja su izgradnja pozitivnog poslovnog ambijenta, unapređenje saobraćajne, komunalne i poslovne infrastrukture, te jačanje kapaciteta lokalne samouprave kao istinskog servisa privrednicima i investitorima.

Ulaganje u razvoj preduzeća, obrtnika i poljoprivrednih proizvođača podrazumijeva implementaciju sveobuhvatnog seta sistemskih mjera, među kojima su:

- finansijski i nefinansijski poticaji za razvoj poslovanja,
- jačanje mehanizama udruživanja i saradnje među privrednim subjektima,
- unapređenje marketinga i promocije lokalnih proizvoda i usluga,
- podrška zajedničkom nastupu na domaćem i međunarodnom tržištu.

Razvoj poljoprivrednog sektora fokusira se na povećanje obima primarne poljoprivredne proizvodnje, ali i na razvoj novih prerađivačkih kapaciteta koji će omogućiti veću dodatnu vrijednost i konkurentnost lokalnih proizvoda.

U oblasti turizma, prioritet je razvoj neophodne infrastrukture i stvaranje novih turističkih servisa i proizvoda, posebno onih koji se temelje na autentičnim lokalnim resursima, tradiciji i prirodnim ljepotama. Time se potiče ruralni razvoj, otvaranje novih radnih mjesta i jačanje prepoznatljivosti lokalne zajednice kao atraktivne turističke destinacije.

Ostvarivanje ovog strateškog cilja doprinosi ukupnom ekonomskom rastu, povećanju zaposlenosti, održivom korištenju resursa i podizanju kvaliteta života stanovništva

Strateški cilj 2: Unaprijeđen društveni život svih kategorija stanovništva

Cilj je unaprijediti uslove života svih građana općine Breza kroz jačanje sistema zdravstvene, socijalne i opšte zaštite, obezbjeđenje kvalitetnog, dostupnog i inkluzivnog obrazovanja usklađenog s potrebama tržišta rada, te stvaranje uslova za aktivno učešće građana u kulturnom i sportskom životu zajednice. Poseban fokus stavlja se na modernizaciju i efikasnost javne uprave kao temelja kvalitetnog pružanja usluga građanima i privredi.

Unapređenje društvenog života svih kategorija stanovništva obuhvata realizaciju projekata društvene infrastrukture u seoskim i urbanim područjima, čime se doprinosi ravnomjernom razvoju i smanjenju socijalnih i teritorijalnih razlika. Stvaranje povoljnih uslova za život ima za cilj zadržavanje mladih i povećanje njihovog učešća u društvenim procesima kroz programe zapošljavanja, obrazovanja i društvenog aktivizma.

Poseban značaj pridaje se jačanju socijalne zaštite, s naglaskom na pružanje podrške najugroženijim kategorijama stanovništva – starijim i iznemoglim licima, osobama s invaliditetom i marginalizovanim grupama. U tom smislu, planira se uvođenje novih socijalnih i zdravstvenih usluga koje će odgovoriti na potrebe savremenog društva i doprinijeti većoj društvenoj uključenosti.

U oblasti obrazovanja, cilj je razvijati sistem koji će biti usklađen s potrebama lokalnog tržišta rada, uz promociju cjeloživotnog učenja, digitalnih vještina i inovativnih pristupa obrazovanju. Paralelno s tim, ulaganje u razvoj ljudskih resursa i stvaranje novih znanja i vještina kod građana predstavljaju osnovu dugoročnog društvenog i ekonomskog prosperiteta općine.

Razvoj kulturnih i sportskih sadržaja doprinosi očuvanju identiteta lokalne zajednice, jačanju društvene povezanosti i unapređenju fizičkog i mentalnog zdravlja stanovništva.

Ostvarivanje ovog strateškog cilja doprinosi stvaranju inkluzivnog, sigurnog i održivog društva, zasnovanog na jednakim mogućnostima, solidarnosti i aktivnom učešću svih građana u razvoju zajednice.

Strateški cilj 3: Unaprijeđena zaštita okoliša i prirodnih resursa

Treći strateški cilj podrazumijeva jačanje sistema zaštite životne sredine i održivog korištenja prirodnih resursa, uz smanjenje rizika od prirodnih i drugih nesreća, te minimiziranje postojećih štetnih uticaja na okolinu i društvenu zajednicu općine Breza.

Strateško opredjeljenje općine Breza je da u srednjoročnom periodu usmjeri razvojne aktivnosti na izgradnju i modernizaciju komunalne infrastrukture, unapređenje sistema upravljanja otpadom, zaštitu prirodnih dobara i podizanje svijesti građana o značaju očuvanja životne sredine.

Ključni pravci djelovanja:

1. Unapređenje komunalne infrastrukture

- Sanacija i modernizacija vodovodne i kanalizacione mreže radi smanjenja gubitaka i poboljšanja kvaliteta usluga.
- Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i unapređenje sistema odvoza i obrade komunalnog otpada.
- Uvođenje savremenih standarda u upravljanju komunalnim sistemima uz primjenu principa cirkularne ekonomije.

2. Održivo upravljanje prirodnim resursima

- Obezbeđenje uslova za dalju eksploataciju ruda u skladu s principima održivog razvoja i zaštite okoliša.

- Zaštita i unapređenje kvaliteta tla, voda i zraka kroz monitoring i preventivne mjere.
- Promocija racionalnog i odgovornog korištenja šumskih, poljoprivrednih i rudnih resursa.

3. Smanjenje rizika od prirodnih i drugih nesreća (katastrofa)

- Jačanje lokalnih kapaciteta za upravljanje rizicima i kriznim situacijama.
- Izrada i implementacija planova zaštite i spašavanja, te obuka stanovništva za postupanje u vanrednim situacijama.
- Ulaganje u infrastrukturu i tehnologije koje smanjuju rizike od poplava, klizišta i drugih prirodnih pojava.

4. Povećanje energetske efikasnosti i korištenje obnovljivih izvora energije

- Povećanje energetske efikasnosti javnih objekata i javne rasvjete.
- Podsticanje građana i privrede na primjenu mjera energetske štednje i korištenje obnovljivih izvora energije.
- Promocija projekata „zelene tranzicije“ i ekološki prihvatljivih rješenja.

Kako bi se adekvatno procijenio uticaj i stepen realizacije strateških ciljeva, planirano je da se isti prate kroz sljedeći set indikatora uticaja:

Tabela 1. Indikatori uticaja na nivou strateških ciljeva

Strateški cilj	Indikator (uticaja)	Polazna vrijednost (2017)	Ostvarena vrijednost (2024.)	Ciljna vrijednost (2027)
Strateški cilj 1. Osiguran kontinuirani rast privrede	Broj zaposlenih	3535	2.698	4065
	Prosječna neto plaća	905	1.358	1086
	Ukupni prihodi poslovnih subjekata	152.387.086	42.697.650	182.864,503
Strateški cilj 2. Unaprijeđen društveni život svih kategorija stanovništva	Broj stanovnika općine Breza	14.168	12838	14.876
	Broj sportskih organizacija na području općine	12	12	13
	Broj korisnika socijalnih davanja po osnovu materijalnog stanja	209	660	226
	Vlastiti budžetski prihodi općine Breza	5.290.166,93	7.221.120,00	6.083.691,97
Strateški cilj 3. Unaprijeđena zaštita okoliša i prirodnih resursa	Opterećenje prirodnih recipijenata (vodotoka i zemljišta) po osnovu ekvivalentnog broja stanovnika (EBS) najvećih zagađivača u općini Breza	1.001,19	4871,29	851
	Broj stanovnika Općine pokriven organizovanim sakupljanjem otpada	12.218	11.740	12.751
	% gubitaka vode u sistemu vodosnabdijevanja	73	70%	44
	Ukupan iznos nadoknade po osnovu štete nastale od elementarnih nepogoda	4.418.184,62	0,00	3.092.729,23

Prioriteti predstavljaju ključne oblasti i smjerove djelovanja za postizanje vizije i strateških ciljeva, te kao takvi imaju najveći uticaj na razvojne pravce, odnosno na realizaciju indikatora strateških ciljeva. Kako bi se adekvatno procijenio uticaj i stepen realizacije 9 prioriteta, planirano je da se isti prate kroz sljedeći set indikatora:

Tabela 2 - Prioriteti za strateške ciljeve s pripadajućim mjerama

S.C.	Prioritet	Indikator rezultata	Polazna vrijednost (2017)	Ostvarena vrijednost (2024.)	Ciljana vrijednost (2027)	Pripadajuće mjere
Strateški cilj 1: Osiguran kontinuirani rast privrede						
1.	Prioritet 1.1. Povećan broj malih i srednjih preduzeća (MSP), obrta i ukupan nivo privredne aktivnosti	Broj registrovanih MSP	220	277	290	1.1.2. Poslovna podrška i unapređenje poslovne infrastrukture
		Količina eksploatisanog uglja i drugih sirovina	676.544,90	326.979,62	676.544,90	
	Prioritet 1.2. Značajno povećan nivo poljoprivredne proizvodnje	Ukupna poljoprivredna proizvodnja po osnovnim kulturama – u tonama	2.858	3.120	3.718,40	1.2.1. Razvoj poljoprivrede bazirane na znanju i novim tehnologijama
		Broj upisanih u registar poljoprivrednih gazdinstava i registar klijenata	653	875	848	
	Prioritet 1.3. Značajno povećano iskorištenje turističkih potencijala	Broj noćenja	58	43	1000	1.3.1. Valorizacija, promocija i korištenja turističkih potencijala
		Prihod u sektoru turizma – u KM	1160	4290	30000,00	

Strateški cilj 2: Unaprijeđen društveni život svih kategorija stanovništva

2.	Prioritet 2.1. Unaprijeđeni uslovi za rad i kvalitet obrazovanja	Broj djece uključene u sportske sekcije i/ili klubove	132	125	300	2.1.1. Poboljšanje uslova za kvalitetnije osnovno i srednje obrazovanje
		Stepen zadovoljstva roditelja i djece uslovima u školi – procenat zadovoljnih i vrlo zadovoljnih	37,8%	/	56,7%	
		Broj prijavljenih incidenata vršnjačkog nasilja u školama	18	3	4	2.1.2. Podrška inicijativama obrazovnih institucija
		Broj saobraćajnih nezgoda u kojima učestvuju djeca i mladi vozači početnici	9	31	4	
	Prioritet 2.2. Unaprijeđen kvalitet socijalne, zdravstvene i druge zaštite građana općine	Broj usluga Centra za socijalni rad	1185	1276	1422	2.2.1. Unapređenje zdravstva i socijalne zaštite građana
		Broj krivičnih djela u godini	101	74	80	
		Broj akidenata sa povredama	17	31	14	2.2.2. Prevencija zaštite i sigurnosti građana
		Broj pacijenata koji se upućuju u KB Zenica na godišnjem nivou	7.643	10.994	6.878	
	Prioritet 2.3. Unaprijeđen nivo stanovanja, kulture, sporta, kvalitet javnih usluga i uključenosti civilnog društva	Broj posjetitelja kulturnim sadržajima	2000	2.037	2400	2.3.1. Izgradnja i sanacija javnih objekata
		Broj kulturno-istorijskih manifestacija u Općini	5	24	6	2.3.2. Unapređenje memorijalnih, kulturnih i sportskih manifestacija
		Broj sportskih manifestacija u Općini	7	12	8	
		Broj aktivnih članova sportskih organizacija	390	346	429	
		Stepen zadovoljstva uslugama općinske uprave i općinskih ustanova (Likertova skala)	4,2	/	4,2	2.3.3. Unapređenje efikasnosti javne uprave

Strateški cilj 3: Strateški cilj 3: Unaprijeđena zaštita okoliša i prirodnih resursa

3.	Prioritet 3.1. – Unaprijeđeno stanje i kvaliteta tla, vazduha i vodotoka na teritoriji općine	Količina i koncentracija ugljen-dioksida Mjereno-NO, NO ₂ , NO _x , CO, PM ₁₀ , O ₃ , SO ₂ , H ₂ S	SO ₂ – 32,51 NO ₂ – 19,17 CO – 1,11 PM ₁₀ – 29,86 O ₃ – 114,20	SO ₂ – 13,56 NO ₂ – 1,97 CO – 1,43 PM ₁₀ – 0,51	SO ₂ – 30,88 NO ₂ – 18,21 CO – 1,05 PM ₁₀ – 28,36 O ₃ – 108,49	3.1.1. Zaštita i unapređenje kvaliteta vode, tla i vazduha
		Broj kontaminacija izvorišta na teritoriji Općine godišnje.	34	7	30	
		Broj usvojenih planskih dokumenata	3	0	5	
		Količina recikliranog otpada (t/god.) na godišnjem nivou na teritoriji Općine	24,5	2	39	
	Prioritet 3.2. – Unaprijeđene komunalne usluge i umanjeni rizici od prirodnih i drugih nesreća	Broj korisnika vodovodne mreže	"Domaćinstva: 4.481 Fizička lica: 11.158 Pravna lica: 195"	Domaćinstva: 4.976 Fizička lica: 11.163 Pravna lica: 302	"Domaćinstva: 8.289,85 Fizička lica: 20.642,30 Pravna lica: 360 "	3.2.1. Sanacija vodovodne i kanalizacione mreže
		Broj korisnika kanalizacione mreže	"Domaćinstva: 1.216 Fizička lica: 2.428 Pravna lica: 103"	Domaćinstva: 4.976 Fizička lica: 11.163 Pravna lica: 302	"Domaćinstva: 1.580 Fizička lica: 3.156 Pravna lica: 134 "	
		Iznos ukupnih općinskih nadoknada po osnovu prirodnih i drugih nesreća, u KM godišnje	36800,11	0,00	36800,11	3.2.3. Smanjenje rizika od prirodnih i drugih nesreća
	Prioritet 3.3. – Unaprijeđena energetska efikasnost i zaštita prirodnih resursa na teritoriji općine	Troškovi za redovno održavanje javne rasvjete	"15.991,56 Podaci za 2018. godinu "	60.000,00	7.995,75	
		Količina utrošene energije u javnim ustanovama koje su utopljene (kWh ili kWh/m ² ili kWh/m ³)	"O.Š.Enver Čolaković: 1.687 Obdanište: 1.090,58 JU Dom zdravlja Breza: 61.179 Podaci za 2018. godinu	"O.Š.Enver Čolaković: _____ Obdanište: _____ JU Dom zdravlja Breza: _____	"O.Š.Enver Čolaković: 1.180 Obdanište: 763,40 JU Dom zdravlja Breza: 42.825	
		Iznos računa za energente u javnim ustanovama koje su utopljene, KM.	"O.Š.Enver Čolaković: 408,69 Obdanište: 197,96 JU Dom zdravlja Breza: 14.282 Podaci za 2018. godinu	"O.Š.Enver Čolaković: _____ Obdanište: _____ JU Dom zdravlja Breza: _____	"O.Š.Enver Čolaković: 245,21 Obdanište: 118,78 JU Dom zdravlja Breza: 8.569,20 "	

Stepen razvoja lokalne zajednice je u direktnoj vezi sa stepenom realizacije zacrtanih strateških ciljeva i pripadajućih prioriteta. S toga je u nastavku detaljno analiziran stepen razvoja općine Breza u 2024. godini, kroz sistem praćenja kretanja ključnih razvojnih pokazatelja, odnosno indikatora u oblasti ekonomskog, društvenog i infrastrukturnog razvoja, te zaštiti okoliša.

Analiza trenda ključnih razvojnih pokazatelja u općini Breza i okruženju

Provođenjem planiranih aktivnosti i ukupnih sinergijskih efekata u izvještajnom periodu se razvojni trendovi uočavaju kroz ocjenu postavljenih indikatora i dostupnih podataka. Indikatori označavaju vrstu i stepen promjena koje se neposredno ostvaruju kroz realizaciju programa, projekata i razvojnih ciljeva, a služe kao kvalitativni i kvantitativni pokazatelj nivoa ostvarivanja utvrđenih ciljeva razvoja.

Posmatrajući razvoj kroz realizaciju planiranih aktivnosti i ukupnih sinergijskih efekata u izvještajnom periodu, očigledno je da se pozitivne promjene indikatora uticaja realiziraju kroz razvoj nekoliko ključnih sektora kao što su industrija, rudarstvo, poduzetništvo, poljoprivreda, ruralni razvoj, turizam, obrazovanje, kultura, sport, zdravstvena i socijalna zaštita, ranjive grupe i rodna ravnopravnost, infrastruktura, smanjenje rizika od katastrofa, smanjenje emisije plastičnih (stakleničkih) gasova, očuvanje prirodnih potencijala i biodiverziteta, smanjenje zagađenja okoline, i dr.

Na osnovu prikupljenih statističkih podataka može se zaključiti da je ekonomija u BiH u posljednjih 3 godine doživjela nekoliko šokova (prirodne katastrofe, globalna inflatorna kretanja, geopolitička nestabilnost u regiji i svijetu, itd.), koji su se odrazili na lance snabdijevanja, zatim rast cijena hrane, što je dovelo do toga da su u decembru 2024. godine u odnosu na isti period prethodne godine, potrošačke cijene porasle za 2,4% (godišnja inflacija).

I pored negativnih ekonomskih kretanja u prethodnom periodu, analiza statističkih podataka za 2024. godinu ukazuje na blagi oporavak ekonomije, odnosno da su kretanja ekonomskih aktivnosti na području cijele Federacije imala blagi rast, da je stopa zaposlenosti oko 42,7 %, a nezaposlenost oko 14,3% u 2024. godini, što ukazuje da se zaposlenost vraća na trend rasta prije pojave pandemije Covid 19. Prosječna isplaćena neto plaća u ZDK-u u 2024. g. iznosila je 1.184 KM, što je više za 10,0% u odnosu na prethodnu godinu i iznosi 86,2% prosjeka FBiH. U posmatranom periodu 2020.-2024. g. neto plaća se prosječno godišnje povećavala za 9,6%. Bruto plaća u ZDK-u u 2024. g. iznosila je 1.832 KM i viša je za 10,6% u odnosu na prethodnu godinu. Ukupna prosječna penzija u ZDK u 2024. godini je iznosila 670,56 KM što je povećanje za 7,1% u odnosu na ukupnu prosječnu penziju u 2023. godini. Prosječna penzija ZDK-a čini 107,5 % prosjeka FBiH. U posmatranom periodu 2020-2024 g. isplaćena penzija se prosječno godišnje povećavala za 10,4 %.

Na temelju prethodno navedenog, uzimajući u obzir kretanja indikatora uticaja strateških ciljeva predstavljenih u prethodnom poglavlju i na osnovu sljedećih kretanja osnovnih indikatora razvoja u okruženju (Zeničko-dobojski kanton), u nastavku je dat uporedni sumarni pregled indikatora razvoja JLS u odnosu na okruženje.

Tabela 3. Osnovni indikatori razvoja Ze-Do kantona i Općine Breza u 2024. godini u odnosu na prethodnu

Elementi	JLS		Kanton	
	2023	2024	2023	2024
Stanovništvo (proc. sred. god)	12.925	12.838	350,778	349,477
Gustina naseljenosti	177,3	176,1	104,9	104,5
Indeks razvijenosti	0,75	0,75	0,84	0,82
Stopa prirodnog priraštaja u ‰	-5,65 ‰	-6,67	-1,3	-1,5
Stopa registrovane zaposlenosti u ‰	31,1%	31,1%	34,5%	34,9%
Stopa registrovane aktivnosti u ‰	47,8%	46,6	55,5%	54,8%
Radno sposobno stanovništvo (15-64)	8.819	8.668	240,758	238,295
Prosječan broj zaposlenih osoba	2.740	2.698	83,022	83,239
Prosječan broj nezaposlenih osoba	1.479	1.339	50,589	47,236
Prosječan broj nezaposlenih mladih			5.864	5,009
Stopa registrovane nezaposlenosti u ‰	35,1%	33,2	37,9%	36,2%
Prosječna neto plaća u KM	1.223	1.358	1,076	1,184
Indeks industrijske proizvodnje			90	92,8
Broj penzionera	1.754	2.951	62,618	64,531
Prosječna penzija u KM	678,70	724.67	626	671
Broj poslovnih subjekata	683	666	16,195	15,235
Izvoz robe - u 000 KM	16.142.664	19.184.988	2,108	2,126
Uvoz robe - u 000 KM	26.891.456	23.741.190	2,398	2,194
Trgovinski bilans u 000 KM (deficit)	-	10.748.792	-290	-68
Pokrivenosti uvoza izvozom u ‰	60,03%	80,81	87,9%	96,9%
Prihodi od poreza na dohodak u mil. KM	3.805.954	4.479.228	95,2 mil	107,8 mil
Prihodi od poreza na dohodak po stanovniku	294	349	271	309

Izvor podataka: Federalni zavod za programiranje razvoja (Socio-ekonomski pokazatelji po općinama FBiH 2024), Federalni zavod za statistiku, Makroekonomski pokazatelji po kantonima za 2024)

2.1.1. Demografske karakteristike i kretanja

Analizirajući prethodno navedene pokazatelje, možemo zaključiti da je prema broju stanovnika općina Breza osma općina u Zeničko-dobojskom kantonu, te da zauzima 2,18 % površine Kantona. Općina Breza je sredinom 2024. godine imala 12.838 stanovnika, što čini 3,67 % stanovnika Kantona. Broj stanovnika u odnosu na prethodnu godinu je manji za 87 odnosno 0,67 %, što predstavlja veći procenat smanjenja broja stanovnika od zabilježenog na nivou Zeničko-dobojskog kantona koji iznosi 0,37%.

Tabela 4. Demografski pokazatelji u Općini Breza

	2021	2022	2023	2024
Broj stanovnika	13.230	13.049	12.925	12.838
Gustina naseljenosti	181,5	179,076	177,3	176,1
Rođeni	81	76	83	72
Umrli	224	151	156	159
Priraštaj	-1,10%	-0,57%	-0,56%	-0,67 %
Broj radno sposobno stanovništvo (15-64)	9.155	8.951	8.819	8.668
% Radno sposobnog stanovništva	31,8%	31,0%	68,2%	67,5%

Smanjenje broja stanovnika, kako u Općini Breza, tako i u Zeničko-dobojskom kantonu, se u velikoj mjeri može dovesti u vezu sa evidentnim trendom rasta broja stanovnika koji napuštaju Bosnu i Hercegovinu i odlaze u druge zemlje, prije svega zemlje Evropske Unije.

Gustina naseljenosti u JLS u 2024. godini iznosi 176,1 stanovnika/km² i prema tom podatku Općina Breza spada u kategoriju JLS sa gustom naseljenosti koja je iznad prosjeka Zeničko-dobojskog kantona, koji iznosi 104,5 stanovnika/ km². Time je Breza četvrta općina po gustini naseljenosti u kantonu.

U 2024. godini zabilježen je pad broja novorođene djece za 11 živorođenih, dok je broj umrlih porastao za 3 u odnosu na prethodnu godinu. Ovi pokazatelji dovode do negativnog prirodnog priraštaja, čime se nastavlja trend iz prethodnog perioda.

Osnovni demografski indikatori za Općinu Breza ukazuju na negativan migracijski saldo, napuštanje ruralnih područja i pritisak na urbano područje, te kontinuirani negativni prirodni priraštaj.

2.1.2. Ekonomski pokazatelji

Prema socioekonomskim pokazateljima, na ekonomsku situaciju u Općini Breza u 2024. godini i dalje su uticali globalna inflacija, geopolitička nestabilnost, poremećaji u lancima snabdijevanja i prirodne nepogode. Unatoč ovim izazovima, lokalna ekonomija je pokazala određene pozitivne trendove, ali i nastavak izazova u nekim segmentima.

U 2024. godini broj zaposlenih blago je opao, sa 2.740 zaposlenih u 2023. godini na 2.698 zaposlenih, što predstavlja smanjenje od 42 osobe ili približno 1,53 %. Stopa zaposlenosti iznosila je oko 34,9 %, dok je broj nezaposlenih smanjen sa 1.479 u 2023. na 1.339 u 2024. godini, odnosno stepen nezaposlenosti pao sa 35,1 % na 33,2 %, što ukazuje na blagi trend oporavka tržišta rada.

Analizirajući ključne indikatore u oblasti ekonomskog razvoja, utvrđeno je da se prema Indeksu razvijenosti Općina Breza nalazi na 43 mjestu u Federaciji FBiH. Radno sposobno stanovništvo u Općini Breza kontinuirano se smanjuje, dok broj poslovnih subjekata raste. Broj pravnih lica na području Općine Breza kontinuirano raste dok, ukoliko se posmatraju obrtnici, ovaj aspekt poslovnih subjekata bilježi trend smanjenja. Iako je porastao uvoz u odnosu na prethodnu godinu, izvoz je takođe bilježio značajnije povećanje, te je shodno tome pokrivenost uvoza izvozom zabilježila rast.

Prema statističkim podacima ukupan broj poslovnih subjekata u Zeničko-dobojskom kantonu na kraju 2024. godini iznosio je 15.235 ili 12,9 % ukupnog broja poslovnih subjekata u FBiH., što je manje za 960 ili 5,93 % u odnosu na prethodnu godinu. Ukupan broj poslovnih subjekata u Općini Breza za navedenu godinu iznosi 666 što je manje za 17 ili za 6,83 % u odnosu na prethodnu godinu. Broj poslovnih subjekata u Općini Breza učestvuje u ukupnom broju poslovnih subjekata u Zeničko-dobojskom kantonu sa 3,4 %.

Broj pravnih osoba u ZDK-u na kraju 2024. g. iznosio je 6.905 i u odnosu na prethodnu godinu manji je za 283 ili 3,9%. Broj pravnih lica ZDK-a učestvuje u ukupnom broju registrovanih pravnih lica u FBiH sa 10,2%. U izvještajnoj godini najviše registrovanih pravnih lica gledano po djelatnostima bilo je u trgovini na veliko 20,1%, u ostalim uslužnim djelatnostima 17,7% i u prerađivačkoj industriji 14,6%.

Broj fizičkih osoba – obrtnika u ZDK-u na kraju 2024. g. iznosio je 8.330 i u odnosu na prethodnu godinu manji je za 677 ili 7,5%. Broj registrovanih fizičkih lica - obrtnika ZDK-a učestvuje u ukupnom broju registrovanih fizičkih lica – obrtnika u FBiH sa 16,6%. U posmatranoj godini najviše registrovanih fizičkih lica, gledano po djelatnostima, bilo je u trgovini na veliko i malo 20,6%, u prerađivačkoj industriji 15,9% i poljoprivredi, šumarstvu i ribolovu 14,1%.

U 2024. godini u Zeničko-dobojskom kantonu ostvaren je izvoz u ukupnom iznosu od 2.126 mil. KM ili 19,8% ukupnog izvoza FBiH, što je za 0,8 % manji u odnosu na izvoz u prethodnoj godini.

I ove godine Općina Breza učestvuje u izvozu Zeničko-dobojskog kantona sa 9,02% i ostvarenih 19.184.988 KM.

U 2024. godini u Zeničko-dobojskom kantonu ostvaren je uvoz u ukupnom iznosu od 2.194 mil KM ili 10,9 % ukupnog uvoza FBiH, što je za 8,5 % manje u odnosu na prethodnu godinu. U Općini Breza ostvaren je uvoz od 23.741.190 KM te učešće JLS u uvozu Zeničko-dobojskog kantona sa 10,81 %.

Trgovinski bilans u ZDK-u u 2024. g. zabilježio je deficit u iznosu od 68 mil. KM i bilježi smanjenje od 221 mil. u odnosu na prethodnu godinu. Procenat pokrivenosti uvoza izvozom iznosio je 96,9% i manji je za 9,0 p.p. u odnosu na 2023. g.

Prema podacima Zavoda za programiranje FBiH, u 2024. godini u Zeničko-dobojskom kantonu ukupni prihodi od poreza na dohodak po stanovniku iznosili su 309 KM/stanovniku, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 14,02 % (prihodi u prethodnoj godini su iznosili 271 KM/stanovnik). U Općini Breza u 2024. godini prikupljeni su prihodi od poreza na dohodak po stanovniku u iznosu od KM/stanoviku KM, što je u odnosu na prošlu godinu više za 18,71%. Uočeno povećanje ne razlikuje se od nivoa Kantona, ali je značajno istaći da su prihodi od poreza na dohodak po stanovniku u Općini Breza veći od prosjeka kantona (za 40 KM) i od većine JLS koje administrativno pripadaju Ze-Do kantonu.

2.1.2. Tržište rada

Prosječan broj zaposlenih osoba u ZDK-u u 2024. g. iznosio je 83.239 ili 15,2% od ukupnog broja zaposlenih u FBiH, od čega je 35.713 ili 42,9% zaposlenih žena. Broj zaposlenih osoba se povećao za 217 ili 0,3% u odnosu na 2023. g. U posmatranom periodu 2020.-2024. g. broj zaposlenih osoba se prosječno godišnje smanjivao za 0,4%. Broj zaposlenih žena u 2024. g. se povećao za 516 ili 1,5% u odnosu na prethodnu godinu. U broju zaposlenih, posmatrano po djelatnostima u ZDK-u u 2024. g., najveće učešće imali su zaposleni u prerađivačkoj industriji 31,2%, i u trgovini 15,7%, dok je najmanje učešće zaposlenih zabilježeno u poslovanju nekretninama 0,2%. Od ukupnog broja zaposlenih u kantonu najviše zaposlenih žena je zaposleno u prerađivačkoj industriji 12,9% i u trgovini na veliko i malo 7,6%. Najveće povećanje broja zaposlenih po djelatnostima, zabilježeno je u djelatnostima informacija i komunikacija za 7,1%, dok je najveće smanjenje broja zaposlenih zabilježeno u djelatnostima poslovanja nekretninama za 12,0% u odnosu na 2023. godinu.

U Općini Breza broj zaposlenih iznosio je 2.698 što je u odnosu na prethodnu godinu manje za 42 ili 1,56 %. Broj zaposlenih u Općini Breza učestvuje u ukupnom broju zaposlenih u Zeničko-dobojskom kantonu sa 3,24 %. Stopa registrovane zaposlenosti u Općini Breza u 2024. (zvanično registrovan broj zaposlenih u odnosu na radno sposobno stanovništvo) iznosi 31,1%.

-Prosječan broj nezaposlenih osoba u ZDK-u u 2024. g. iznosio je 47.236 ili 18,1 % od ukupnog broja nezaposlenih osoba u FBiH. Od tog broja 29.411 ili 62,3% je nezaposlenih žena. Broj nezaposlenih osoba se smanjio za 3.353 ili 6,6% u odnosu na 2023. g. U posmatranom periodu 2020.-2024. g. broj nezaposlenih osoba se prosječno godišnje smanjivao za 4,4%. Broj nezaposlenih žena u 2024. g. manji je za 1.082 ili 3,5% u odnosu na prethodnu godinu.

Broj nezaposlenih osoba u Općini Breza u 2024. godini iznosi 1.339 što je za 140 manje u odnosu na predhodnu godinu gdje je broj nezaposlenih osoba iznosio 1.479 nezaposlenih osoba.

Prosječan broj nezaposlenih mladih osoba (15-24 godine) u ZDK-u u 2024. g. iznosio je 5.009 i manji je za 856 nezaposlenih osoba ili 14,6% u odnosu na prethodnu godinu. Udio nezaposlenih mladih osoba u 2024 g. iznosi 10,6% u ukupnoj nezaposlenosti kantona. U posmatranom periodu 2020.-2024. g. broj nezaposlenih mladih osoba se prosječno godišnje smanjivao za 11,7%. Broj nezaposlenih mladih žena (15-24 godina), iznosio je 2.891 i manji je za 346 ili 10,7% u odnosu na prethodnu godinu. Stopa nezaposlenosti u ZDK-u u 2024. g. prema zvanično registrovanom broju nezaposlenih, u odnosu na radnu snagu, iznosila je 36,2% što je manje za 1,7 p.p. u odnosu na prethodnu godinu i veća je od stope registrovane nezaposlenosti FBiH za posmatranu godinu, koja je iznosila 32,2%. Posmatrano po kvalifikacijama od prosječnog broja nezaposlenih registriranih osoba u ZDK-u u 2024. g. 31.688 (67,1%) su osobe sa nekim nivoom stručne spreme, tzv. stručne osobe dok su 15.548 (32,9%) osobe bez stručne spreme. Među nezaposlenim osobama u ZDK-u u 2024. g. najviše je KV (17.044 ili 36,1%), a najmanje nezaposlenih osoba sa NSS (73 ili 0,2%). Među nezaposlenim ženama u ZDK-u najviše nezaposlenih žena je sa KV kvalifikacijama 31,5%, a najmanje nezaposlenih žena sa VKV kvalifikacijama 0,1%. Smanjenje nezaposlenosti prema stepenu stručnog obrazovanja u ZDK-u u 2024 godini, zabilježeno je najviše kod osoba sa VKV kvalifikacijama za 34,0% i kod osoba sa VŠS kvalifikacijama za 23,3%.

2.1.2. Poljoprivredna proizvodnja

Poljoprivreda predstavlja jednu od potencijalnih ključnih oblasti razvoja imajući u vidu prirodne resurse kojima Općina Breza raspolaže. Ukupna površina poljoprivrednog zemljišta na području Općine Breza iznosi 3101 ha, od čega je površina obradivog zemljišta 1533 ha, odnosno 49 %. Mogućnosti za bolje korištenje zemljišta leže i u nepovoljnom omjeru između obradivog i neobrađenog zemljišta, s obzirom na činjenicu da se koristi tek oko 50 % obradivih površina.

Broj poljoprivrednih obrta kojima je poljoprivreda osnovno zanimanje na području Općine Breza je 29 od čega su 15 obrta vlasnici žene. Ukupna poljoprivredna proizvodnja po osnovnim kulturama za 2024. godinu iznosi 339 t od čega je pšenice-72 t, ječma-35 t, tritikale 28 t, kukuruz merkantilni 8 t, krompir 40 t, Mrkva-10 t, luk crni 42 t, luk bijeli 36 t, grah-suho zrno-2 t, kupus-2 t, kelj 2 t, paradajz 18 t, paprika zelena 18 t, krastavci svi-18 t, salata zelena-3 t, špinat-6 t i Blitva 4 t.

Ukupna plastenička proizvodnja na području općine Breza iznosi 196 t, i to: Paradajz/rajčica- 85 t, Paprika zelena- 63 t, Krastavac, salat. i korniš.-32 t, Salata, zelena- 6 t, Špinat- 4 t, Blitva- 4 t.

Broj upisanih u registar poljoprivrednih gazdinstava i registar klijenata za 2024. godinu je 1378 poljoprivrednih gazdinstava.

2.1.3. Turizam

Turizam u Brezi se uglavnom temelji na prirodnim ljepotama, kulturno-historijskom naslijeđu i specifičnim tradicijama koje naša općina nudi. Njene šume, rijeke i čist zrak čine ovo područje atraktivnim za posjetitelje koji traže miran, prirodan ambijent. Jedno od takvih mjesta je svakako i izletišta Hrasno koje se nalazi nedaleko od Breze na nadmorskoj visini od oko cca 800 m, što ga čini vazdušnom banjom i idealan je za šetnju šumom, planinarenje, biciklizam i boravak u prirodi.

Boravak na izletištu Hrasno, s obzirom na njegov status vazdušne banje, nudi brojne zdravstvene benefite, uključujući poboljšanje disajnih funkcija, smanjenje stresa, jačanje imunološkog sistema i poboljšanje fizičkog zdravlja. Čisti zrak i mirna okolina čine ovo mjesto idealnim za opuštanje, regeneraciju i aktivan odmor, pružajući fizičku i mentalnu dobrobit posjetiteljima. Pored brojnih šadrvana i klupa za odmor na Hrasnu se nalazi i vikend naselje kao i Planinarski Dom koji je veoma posjećen kako sa organizovanim turama od strane udruženja tako i sa pojedinačnim posjetama. Nažalost, općina Breza nema razvijen sistem za prikupljanje podataka o turističkom prometu do sada. To znači da nije moguće precizno pratiti broj posjetitelja, dužinu njihovih boravaka ili druge statističke podatke koji bi omogućili mjerenje rasta ili promjena u turizmu. Nedostatak specijaliziranih turističkih informacija, kao što su evidencija broja turista i turističkih aranžmana, usporava sposobnost općine da analizira uspjeh svojih inicijativa i aktivnosti koje su implementirane u sektoru turizma.

2.1.4. Obrazovanje

Od ključnih indikatora u oblasti društvenog razvoja, zabrinjavajući je kontinuirani negativni prirodni priraštaj stanovništva sa sve izraženijom razlikom između broja umrlih i broja novorođenih, te negativni stepen migracije stanovništva, što značajno utiče na trendove analizirane u oblasti obrazovanja.

Na području Općine Breza u 2024. godini, djeluje 1 predškolska ustanova, koju pohađa 110 djece uzrasta 0–5 godina, što predstavlja povećanje od približno 59,4 % u odnosu na 2023. godinu, kada je predškolsku ustanovu pohađalo 69 djece. Zabilježeni rast broja djece u predškolskom vaspitanju/odgoju i obrazovanju prvenstveno je rezultat daljnjeg unapređenja kapaciteta i dostupnosti usluga predškolske ustanove, kao i povećanog interesovanja roditelja za uključivanje djece u institucionalne oblike ranog obrazovanja.

Uprkos pozitivnim pomacima u oblasti predškolskog obrazovanja, ukupni demografski trendovi, uključujući smanjenje broja djece usljed negativnog prirodnog priraštaja i emigracijskih tokova prema drugim jedinicama lokalne samouprave u BiH i zemljama Evropske unije, i dalje predstavljaju dugoročni izazov za održivost obrazovnog sistema.

Na području Općine Breza u školskoj 2024/2025. godini egzistiraju 4 ustanove osnovnog i srednjeg obrazovanja, koje pohađa ukupno 1.573 učenika, što je za 35 učenika manje u odnosu na prethodnu godinu. Ovaj podatak potvrđuje nastavak trenda postepenog smanjenja broja učenika, prisutnog i u ranijem periodu, koji je direktno povezan s nepovoljnim demografskim i migracionim kretanjima.

2.1.5. Zdravstvena zaštita

Primarna zdravstvena zaštita na području Općine Breza pruža se u okviru doma zdravlja sa 3 područne ambulante i 8 timova porodične medicine, dok se sekundarna zdravstvena zaštita provodi u specijalističkim ordinacijama doma zdravlja koji pružaju konsultativno-specijalističke, dijagnostičke, stomatološke i laboratorijske usluge.

U 2024. godini je u Općini Breza evidentirano 1069 stanovnika na jednog ljekara, neznatno manje u odnosu na podatak iz prethodne godine kada je taj odnos iznosio 1077 stanovnika/ljekar. Broj stanovnika na jednog stomatologa iznosi 4.279 što je u odnosu na 2023. godinu manje za 29, odnosno smanjenje od 0,67%.

Pacijenti koji su upućeni u Kantonalnu bolnicu Zenica u 2024. godini je ukupno 10.994 pacijenta.

Procenat pokrivenosti stanovnika zdravstvenom zaštitom se nije znatno mijenjao u odnosu na prethodnu godinu.

2.1.6. Socijalna zaštita

Na području Općina Breza socijalna zaštita je organizovana u okviru Centra za socijalni rad. Broj slučajeva obrađenih u okviru centra se povećavao u proteklim godinama, tako da je od 2021. godine u kojoj je bilo 518 korisnika socijalnih davanja povećano na 660 korisnika u 2024. godini.

Kada je u pitanju iznos jednokratnih pomoći, isti je također doživio značajniji porast u 2022. godini, da bi bilježio blagi pad u 2024. godini za 9,94%. Jednokratne pomoći su sa izmjenama zakona o socijalnoj zaštiti na nivou ZDK značajno povećale iz razloga jer se prestalo uzimati u obzir primanje po osnovu boračko invalidske zaštite, primanja po osnovu civilnih žrtava rata, primanja po osnovu neratnog invaliditeta, a što je uticalo na povećanje cenzusa, te samim tim i povećanja broja korisnika koji su mogli ostvariti pravo na jednokratnu pomoć, a koji ranije nisu imali tu mogućnost.

Broj penzionera u ZDK-u na kraju decembra 2024. g. iznosio je 64.531 ili 17,6% ukupnog broja penzionera u FBiH. Broj penzionera u ZDK-u se povećao za 1.913 ili 3,1% u odnosu na prethodnu godinu. Broj penzionera u ZDK-u na kraju izvještajne godine čini 18,5% ukupnog stanovništva kantona. U posmatranom periodu 2020.-2024. g. broj penzionera je prosječno rastao godišnje za 0,7%. Broj zaposlenih na jednog penzionera u ZDK-u na kraju 2024. g. iznosi 1,29 i manji je za 2,7% u odnosu na prethodnu godinu.

2.1.7. Kultura i sport

Općina Breza ima bogatu kulturno-historijsku baštinu koja se odražava kroz različite manifestacije koje se održavaju tokom godine. Ove manifestacije ne samo da čuvaju tradiciju i običaje, već i pružaju priliku za okupljanje lokalne zajednice, ali i za privlačenje posjetitelja i turista. Neke od najpoznatijih kulturno-istorijskih manifestacija u Brezi su "Dani Božidara Bože Bunjevca", Manifestacija "Brezansko ljeto", Književne večeri i susreti pisaca, Koncerti i nastupi lokalnih umjetnika, Izložbe i sajmovi rukotvorina i dr. U prošloj godini je organizovano 24 kulturno-historijske manifestacije čiji ukupan broj posjetitelja se kretao oko cca 2.037 posjetitelja.

2.1.8. Zaštita okoliša

Kada je u pitanju zaštita okoliša te vrijednosti ključnih pokazatelja u ovoj oblasti, utvrđeno je da su površina zaštićenih područja u odnosu na ukupnu teritoriju Zeničko-dobojskog kantona ostala na istom nivou u odnosu na prethodnu godinu. Na području Općine Breza trenutno nema instaliranih mjernih stanica za monitoring kvaliteta zraka i ne postoji zvanični godišnji izvještaj FHMZ BiH koji specifično prikazuje detaljne 2024. godišnje koncentracije PM_{2,5}/PM₁₀ za Brezu samostalno. Online platforme daju procjene da je zrak u Brezi u 2024. u prosjeku umjereno kvalitetan (AQI ~80–90), ali se lokalne kratkotrajne koncentracije mogu pogoršati (AQI >150+) u toku zimskog perioda.

Osnovni razvojni problem u oblasti kvalitete i zaštite zemljišta jesu oštećenja i gubitak zemljišta (klizišta) koji se javljaju usljed eksploatacije šumskog sortimenta, mineralnih sirovina, te formiranja površinskih kopova u rudarstvu, kao i zagađenje tla koji se javlja zbog neadekvatno odloženog otpada iz privrede i domaćinstava, otpadnih voda iz septičkih jama te neadekvatnog korištenja hemijskih sredstava u poljoprivredi. Na području Općine Breza zabilježeno je 14 divljih deponija krutog otpada, što je za 12,5 % manje u odnosu na prethodnu godinu i bilježi smanjenje divljih deponija u odnosu na predhodne godine. Navedeno ukazuje da postoje pomaci ali da je potrebno dodatno raditi na aktivnostima sistematskog pristupa zabrane odlaganja krutog otpada u prirodi, odnosno povećanju pokrivenosti stanovništva odvozom krutog otpada.

Stanje u oblasti kvaliteta voda je također nepovoljno, imajući u vidu da su višegodišnja praćenja kvaliteta voda pokazala da su svi vodotoci u daleko lošijem stanju u odnosu na zakonski utvrđeni kvalitet. Rijeka Stavnja i okolni vodotoci su, nažalost, postali otvoreni kolektor za sve otpadne vode sa područja četrnaest mjesnih zajednica.

2.1.9. Komunalna infrastruktura

Na osnovu podataka dobivenih od javnog komunalnog preduzeća, ukupan broj korisnika vodovodne mreže je 11.163 stanovnika, odnosno 4.976 domaćinstava i 302 pravna lica, što iznosi 86,11 % pokrivenosti stonvištva vodovodnom mrežom, dok ukupan procenat stanovništva priključenih na kanalizacione sisteme kojim upravlja JP „Komunalno“ d.o.o. Breza iznosi 20,58 %, dok je veći dio kanalizacionih sistema u vlasništvu mjesnih zajednica. Procenat stanovništva obuhvaćen organizovanim odvozom otpada je 90,96 %, odnosno 11.740 stanovnika sa područja općine Breza je pokriven organizovanim sakupljanjem otpada u 2024. godini. Kada je u pitanju tretman otpadnih voda iz naselja, na području JLS ne postoje prečistaći za otpadne vode na kanalizacionim kolektorima. U narednom periodu je potrebno provoditi sistemske mjere izgradnje kanalizacionog sistema u cilju zaštite javnog zdravlja i kvaliteta površinskih i podzemnih voda.

2.1.10. Saobraćajna infrastruktura

Saobraćajnu infrastrukturu na području Općine Breza čine cestovna mreža u dužini od 103,715 km, od čega je 54,72 % lokalne ceste, 26 % ulice u naseljima u kojima je utvrđen naziv ulica, 12,05 % nekategorisane ceste i 7,23 m % su regionalne ceste.

Tokom 2024. godine realizirane su aktivnosti na održavanju i unaprijeđenju putne infrastrukture te je od strane Općine Breza sanirano i asfaltirano 3 km cestovne mreže. Na kraju 2024. godine pod asfaltnim zastorom se nalazi 79% cestovne mreže na području Općine. I pored navedenih intervencija ne može se reći da je stanje cestovne infrastrukture na zadovoljavajućem nivou.

2.1.11. Energetska efikasnosti i obnovljivi izvori energije

Na području Općine Breza je gradsko grijanje putem toplovoda koji je zagrijavao uže gradsko jezgro kojim je upravljalo JP „Komunalno“ d.o.o. Breza zbog smanjene količine neobnovljivog resursa (uglja) nije u funkciji. Objekti u vlasništvu općine Breza kao i javne ustanove, škole, nekoliko stambenih, poslovnih objekata i dječije obdanište koji su bili priključeni na centralni sistem grijanja su prešli na vlastiti sistem grijanja u vidu ugrađenih kotlova na pelet i klima. Za javne ustanove u općini Breza, prelazak na energetske efikasne sisteme grijanja i hlađenja, poput kotlova na biomasu i klima uređaja, te korištenje obnovljivih izvora energije, predstavlja značajan korak ka smanjenju troškova i pozitivnom uticaju na okoliš. Kako bi se postigla maksimalna energetska efikasnost i održivost potrebno je kontinuirano ulaganje u održavanje i unapređenje infrastrukture.

2.1.12. Smanjenje rizika od katastrofa

U 2024. godini nije bilo posebnih aktivnosti na jačanju ljudskih kapaciteta kao odgovor na prirodne i druge nesreće, znači zadržan je ljudski potencijal iz prethodnih godina.

Kada je u pitanju materijalno-tehnička opremljenost nije bilo posebnih ulaganja nego se samo ispitalo tržište u cilju nabavke terenskog vozila za potrebe DVD Breza za gašenje šumskih požara. Treba istaći da se radilo na daljem jačanju i osposobljavanju DVD Breza, pa se iz tih razloga pristupilo Vatrogasnom savezu Ze-Do kantona. Značajno je spomenuti da se prisustvovalo Vatrogasnom kampu u Tešnju.

Federalnom Zavodu za geologiju pružena je značajna pomoć u cilju izrade „Katastra klizišta“, što će po okončanju Projekta biti od koristi za cjelokupnu lokalnu zajednicu.

Ova godina će biti upamćena sa velikim brojem požara, posebno na otvorenom prostoru (ukupno 50 požara), i što su svi ugašeni na vrijeme bez posebnih posljedica. Također, zabilježene su i poplave na koje se uspješno odgovorilo. Zbog tih poplava trebalo se izvršiti produbljivanje korita rijeke Stavnje ali zbog visokog vodostaja nije se mogao uraditi posao, nego je to urađeno početkom 2025. godine.

3. Pregled implementacije akcionog plana, strateških mjera i ključnih strateških projekata

Akcionni plan se izrađuje svake godine za sljedeće trogodišnje plansko razdoblje po principu "1+2". Akcionni plan 2024. - 2026. godina izrađen je na osnovu Strategije razvoja Općine Breza za period 2021 - 2027., Smjernice za trogodišnje planiranje rada u Općini Breza za period 2026 - 2028. godina, Izveštaja o implementaciji Strategije razvoja JLS za prethodnu godinu, te na osnovu prikupljenih podataka od strane relevantnih aktera uključenih u proces implementacije strategije.

3.1. Planirane aktivnosti

Pregled strateških ciljeva, prioriteta i mjera definiranih Strategijom razvoja Općine Breza za period 2021.-2027. godina prezentiran je u narednoj tabeli.

Tabela 5. Pregled strateških ciljeva i prioriteta

Strateški ciljevi	Prioriteti	Mjere
Strateški cilj 1: Osiguran kontinuirani rast privrede	1.1. Povećan broj malih i srednjih preduzeća (MSP), obrta i ukupan nivo privredne aktivnosti	1.1.1. Unapređenje industrijskog i prerađivačkog sektora 1.1.2. Poslovna podrška i unapređenje poslovne infrastrukture
	1.2. Značajno povećan nivo poljoprivredne proizvodnje	1.2.1. Razvoj poljoprivrede bazirane na znanju i novim tehnologijama
	1.3. Značajno povećano iskorištenje turističkih potencijala	1.3.1. Valorizacija, promocija i korištenja turističkih potencijala
Strateški cilj 2: Unaprijeđen društveni život svih kategorija stanovništva	2.1. Unaprijeđeni uslovi za rad i kvalitet obrazovanja	2.1.1. Pобољшanje uslova za kvalitetnije osnovno i srednje obrazovanje 2.1.2. Podrška inicijativama obrazovnih institucija
	2.2. Unaprijeđen kvalitet socijalne, zdravstvene i druge zaštite građana općine	2.2.1. Unapređenje zdravstva i socijalne zaštite građana 2.2.2. Prevencija zaštite i sigurnosti građana
	2.3. Unaprijeđen nivo stanovanja, kulture, sporta, kvaliteta javnih usluga i uključenosti civilnog društva	2.3.1. Izgradnja i sanacija javnih objekata 2.3.2. Unapređenje memorijalnih, kulturnih i sportskih manifestacija 2.3.3. Unapređenje efikasnosti javne uprave
Strateški cilj 3: Unaprijeđena zaštita okoliša i prirodnih resursa	3.1. Naprijeđeno stanje i kvaliteta tla, vazduha i vodotoka na teritoriji općine	3.1.1. Zaštita i unapređenje kvaliteta vode, tla i vazduha
	3.2. Unaprijeđene komunalne usluge i umanjeni rizici od prirodnih i drugih nesreća	3.2.1. Sanacija vodovodne i kanalizacione mreže 3.2.2. Sanacija i izgradnja saobraćajne infrastrukture 3.2.3. Smanjenje rizika od prirodnih i drugih nesreća
	3.3. Unaprijeđena energetska efikasnost i zaštita prirodnih resursa na teritoriji općine	3.3.1. Unapređenje energetske efikasnosti javnih objekata i instalacija

Pored navedenih ciljeva, pripadajućih prioriteta, i strateških mjera, u cilju uspješne implementacije Strategije razvoja Općine Breza za period 2021.-2027. godine, potrebno je inicirati, odnosno nastaviti implementirati aktivnosti na implementaciji **5 ključnih strateških projekata** kao intervencija najvećeg značaja za ostvarenje strateških ciljeva. Značaj ovih projekata leži u činjenici da rezultati njihove implementacije trebaju doprinijeti pozitivnom uticaju na poboljšanje kvaliteta života građana, te da omogućе održivi rast i razvoj na području Općine Breza. U nastavku su prikazani ključni strateški projekti iz Strategije razvoja Općine Breza za period 2021.-2027. godina:

Tabela 6. Ključni strateški projekti

Oznaka	Naziv projekta	Ukupna vrijednost (u KM)	Strateška mjera	
KSP_1	Izgradnja poslovne zone za razvoj proizvodnih i poslovnih kapaciteta	4.000.000,00	1.1.1.	Poslovna podrška i unapređenje poslovne infrastrukture
KSP_2	Razvoj poljoprivredno- prehrambenog sektora kroz jačanje kapaciteta izgradnje distributivnih centara i nabavku opreme	1.000.000,00	1.2.1.	Razvoj poljoprivrede bazirane na znanju i novim tehnologijama
KSP_3	Izgradnja Centralnog Trga i Centralnog Parka u Gradu	1.500.000,00	2.3.2	Unapređenje memorijalnih, kulturnih i sportskih manifestacija
KSP_4	Zaštita i uređenje vodovoda na području Općine Breza	1.732.430,00	3.2.3.	Smanjenje rizika od prirodnih i drugih nesreća
KSP_5	Unapređenje putne infrastrukture na području Općine Breza	1.150.000,00	3.2.2.	Sanacija i izgradnja saobraćajne infrastrukture

Indikativni finansijski okvir implementacije Strategije razvoja Općine Breza za period 2024.- 2026. godina obuhvata finansijski okvir prema strateškim ciljevima, prioritetima, mjerama te strateškim projektima i obuhvata ukupan iznos sredstava od 11.032.676 KM, od čega je 3.616.081 KM planirano budžetskih sredstava i 7.416.595 KM iz sredstava vanjskih izvora, koji primarno obuhvataju sredstva domaćih i međunarodnih donatora, ostala budžetska sredstva drugih nivoa vlasti, te druge vanjske izvore. U strateškom cilju 3 su obuhvaćene i mjere za strateško upravljanje i administraciju čiji ukupan iznos za period od 2024-2026. godine iznosi 17.063.130,00 KM.

Za mjere i projekte planirane za realizaciju i doprinos ostvarenju Strateškog cilja 1. je za period od 2024-2026. godine planirano je 3.285.227 KM, za Strateški cilj 2. je u periodu od 2024.-2026. godine planirano 1.678.974 KM budžetskih i vanbudžetskih sredstava. Konačno, za Strateški cilj 3. je planirano ukupno 6.068,475 KM.

Tabela 7. Indikativni finansijski okvir implementacije Strategije razvoja Općine Breza 2024.-2026. godina po strateškim ciljevima

Strateški cilj 1: Osiguran kontinuirani rast privrede	Strateški cilj 2: Unaprijeđen društveni život svih kategorija stanovništva	Strateški cilj 3: Unaprijeđena zaštita okoliša i prirodnih resursa
3.285.227	1.678.974	6.068.475
29,78%	15,22%	55%

Za šesnaest predviđenih mjera definisan je izvor finansiranja sa učešćem svakog od izvora finansiranja u ukupnom finansijskom okviru prema strukturi prezentiranoj u narednoj Tabeli.

Tabela 8. Indikativni finansijski okvir implementacije Strategije razvoja Općine Breza 2024.-2026. godina po izvorima

Budžetska sredstva	Kreditna sredstva	Sredstva EU	Ostale donacije
3.616.081	0,00	0,00	7.416.595
32,78%	0%	0%	67,22%

3.2. Implementacija Akcionog plana za period 2024-2026. godina

Smjernice za trogodišnje planiranje rada organa uprave koje uključuju Akcioni plan za 2024-2026. godine, sa finansijskim okvirom za implementaciju, donesene su od strane Općinskog načelnika, čime su se stvorili uslovi za pokretanje procesa trogodišnjeg planiranja u Općini Breza.

U Akcionom planu Strategije razvoja za period 2024.-2026. godinu planirano je provođenje 9 prioriteta sa 13 pratećih mjera i 64 ključnih strateških projekata. U godišnjem planu rada za 2024. godinu je pored projekata koji su uneseni iz Akcionog plana unesena i 4 nova projekta za koja su osigurana sredstva i koji su prema stepenu zrelosti pripremljeni za njihovu implementaciju.

Pregledom dobivenih podataka o implementaciji razvojnih aktivnosti i projekata u 2024 godini, evidentno je da se od ukupnog broja projekata, 13 projekata (19,12 %) se kontinuirano provodi, završeno je 36 projekata (52,94%), a odgođeno je njih 12 (17,65 %), kod 3 (4,41%) projekata su otkazane aktivnosti, a kod 4 (5,88%) projekata su unesene nove aktivnosti koje će se u narednom periodu implementirati.

Tabela 9. Pregled statusa implementacije aktivnosti iz Akcionog plana 2024.-2026. godina za izvještajnu godinu

Strateški cilj /Prioritet	Mjere	Aktivnosti					Ukupno
		Završeno	U toku realizacije	Odgođeno	Nove aktivnosti	Otkazano	
Strateški cilj 1: Osiguran kontinuirani rast privrede		9	5	0	0	3	17
Prioritet 1.1. Povećan broj malih i srednjih preduzeća (MSP), obrta i ukupan nivo privredne aktivnosti	1.1.1. Unapređenje industrijskog i prerađivačkog sektora						
	1.1.2. Poslovna podrška i unapređenje poslovne infrastrukture	8	3	0	0	1	12
1.2 Značajno povećan nivo poljoprivredne proizvodnje	1.2.1. Razvoj poljoprivrede bazirane na znanju i novim tehnologijama						
1.3. Značajno povećano iskorištenje turističkih potencijala	1.3.1. Valorizacija, promocija i korištenja turističkih potencijala	1	2			2	5
Strateški cilj 2: Unaprijeđen društveni život svih kategorija stanovništva		5	1	7			13
2.1. Unaprijeđeni uslovi za rad i kvalitet obrazovanja	2.1.1. Poboljšanje uslova za kvalitetnije osnovno i srednje obrazovanje						
	2.1.2. Podrška inicijativama obrazovnih institucija	1	1				2
2.2. Unaprijeđen kvalitet socijalne, zdravstvene i druge zaštite građana općine	2.2.1 Unapređenje zdravstva i socijalne zaštite građana			3			3
	2.2.2. Prevencija zaštite i sigurnosti građana	1					1
2.3 unaprijeđen nivo stanovanja, kulture, sporta, kvaliteta javnih usluga i uključenosti civilnog društva	2.3.1 Izgradnja i sanacija javnih objekata			2			2
	2.3.2 Unapređenje memorijalnih, kulturnih i sportskih manifestacija	3		2			5
	2.3.3 Unapređenje efikasnosti javne uprave						
Strateški cilj 3: Unaprijeđena zaštita okoliša i prirodnih resursa		22	7	5	4		38
3.1. Unaprijeđeno stanje i kvaliteta tla, vazduha i vodotoka na teritoriji općine	3.1.1. . Zaštita i unapređenje kvaliteta vode, tla i vazduha	3	2		1		6
3.2. Unaprijeđene komunalne usluge i umanjeni rizici od prirodnih i drugih nesreća	3.2.1. Sanacija vodovodne i kanalizacione mreže	2	2		1		5
	3.2.2. Sanacija i izgradnja saobraćajne infrastrukture	13	2	4			19
	3.2.3. Smanjenje rizika od prirodnih i drugih nesreća		1	1			2
3.3. Unaprijeđena energetska efikasnost i zaštita prirodnih resursa na teritoriji općine	3.3.1. Unapređenje energetske efikasnosti javnih objekata i instalacija	4			1		5
3.4. . Digitalna transformacija	3.4.1. . Digitalna transformacija				1		1

UKUPNO	36	13	12	4	3	68
--------	----	----	----	---	---	----

U okviru Strateškog cilja 1. je u 2024. godini planirana implementacija ukupno 17 projekata/aktivnosti. Od toga je završeno ukupno 9 aktivnosti, 5 je u toku realizacije, a 3 aktivnosti su odgođene za naredni period. U okviru Strateškog cilja 2. je planirano ukupno 13 projekata/aktivnosti. Od toga je završeno ukupno 5 aktivnosti, 1 je u toku realizacije, a 7 aktivnosti je odgođeno. U okviru Strateškog cilja 3. planirano je ukupno 38 aktivnosti. Od toga je završeno ukupno 22 aktivnosti, 7 je u toku realizacije, 5 aktivnosti su odgođene za naredni period a kod 4 projekta su planirane dodatne aktivnosti za njihovu realizaciju.

Većina projekata za koje je navedeno da imaju status projekata u implementaciji su projekti koji se implementiraju kontinuirano, jer se sredstva za njihovu realizaciju obezbjeđuju na godišnjem nivou, te su ocijenjeni kao aktivnosti od posebnog značaja jer direktno doprinose razvoju Općine Breza.

U narednoj tabeli je na osnovu zbirnog Izveštaja o provođenju Akcionog plana za 2024. godinu predstavljen skraćeni pregled realizovanih aktivnosti po prioritetima i mjerama, vezano za svaki strateški cilj posebno. Većina aktivnosti se provodi kontinuirano u skladu sa raspoloživim sredstvima, a odgođeni projekti i oni koji nisu započeti su u većini slučajeva vezani za nedostatak obezbjeđenja potrebnih finansijskih sredstava.

U narednoj tabeli su predstavljeni rezultati realizovanih aktivnosti u okviru 13 planiranih mjera u 2024. godini.

Tabela 10. Pregled postignutih rezultata u okviru implementiranih aktivnosti i projekata u 2024. godini

Oznaka	Naziv Strateškog cilja, Prioriteta, Mjere i Aktivnosti	Postignuti rezultat po pojedinačnim aktivnostima i projektima u 2024. godini		
SC1	Strateški cilj 1. Osiguran kontinuirani rast privrede			
P 1.1	Povećan broj malih i srednjih preduzeća (MSP), obrta i ukupan nivo privredne aktivnosti			
M 1.1.2.	Poslovna podrška i unapređenje poslovne infrastrukture	Indikator 1: Broj izrađenih dokumenata za prostorno planiranje	Polazna vrijednost u 2017 0	Realizovana vrijednost u 2024 0
		Indikator 2: Broj registrovanih obrta	0	43
		Indikator 3: Broj registrovanih MSP	0	22
A1.1.2.1.	Izrada prostornog plana Općine Breza	Pripremljeni potrebni podaci za izradu prostornog plana, održane javne rasprave		
A1.1.2.3	Projekat: iSKOrak – LEP, Partnerstvo za nova	Nabavljena računarska oprema za potrebe projekta		
A1.1.2.4	Izrada GP projekta cestovne i komunalne infrastrukture unutar poslovne zone Šaš	Izrađena projektno tehnička dokumentacija		
A1.1.2.5.	Rješavanje imovinsko pravnih odnosa	Izrađen elaborat eksproprijacije zemljišta, pokrenuta procedura utvrđivanja javnog interesa		
A1.1.2.6.	Izgradnja sistema odvodnje u naselju Šaš, poslovna zona "Šaš"(duž regionalne ceste R444 i unutar poslovne "Šaš"(duž	Završena odvodnja i trotoari u naselju Šaš- duž regionalne ceste R444 i unutar poslovne zone.		

	regionalne ceste R444 i unutar poslovne													
A1.1.2.7	Izgradnja funkcionalne Gradske Tržnice sa svom potrebnom infrastrukturom kao i usvojen mehanizam upravljanja Tržnicom	Gradska tržnica u fazi izgradnje, ispostavljena prva, druga i treća privremena situacija												
A1.1.2.8	Provođenje istraživanja o potrebama privrede općine Breza sa profilima zvanja i zanimanja	Provedeno istraživanje, dobijeni ulazni podaci i rezultati o potrebama privrede Općine, predloženi novi nastavni planovi i programi registracije preduzeća.												
A1.1.2.9	Pružanje stručne i tehničke pomoći prilikom registracije preduzeća i obrta	Unutar Općinske uprave, osposobljena osoba (pravne struke) koja pruža besplatnu neophodnu pravnu pomoć u postupku												
A1.1.2.10	Smanjenje siromaštva i osiguranje hrane kroz donaciju steonih junica	Provedena procedura i dodijeljeno 20 steonih junica za poljoprivredna domaćinstva sa područja općine Breza												
A1.1.2.11	Realizacija planiranih projekata iz Operativnog plana za lokalizaciju vizije MZ i implementacije aktivnosti sa Forum žena i mladih u okviru Projekta jačanje uloge MZ	Realizovano više projekata iz Operativnog plana za lokalizaciju vizije mjesnih zajednica i to: „Sanacija dijela nekategorisane ceste u naselju Grabovik, MZ Koritnik“, Adaptacija i opremanje društvenog centra, Podrška organizaciji kulturnih, sportskih i društvenih događaja u MZ, organizovana edukacija za članove savjeta MZ-a, Održani dani otvorenih vrata MZ-a i promovisani mehanizmi komunikacije između građana i lokalne uprave.												
A1.1.2.12	Podrška EU konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje i ruralnog razvoja u BiH – eu4agri	Projekat nije na listi konačnih učesnika												
P1.3.	Značajno povećano iskorištenje turističkih potencijala													
M 1.3.1	1.3.1. Valorizacija, promocija i korištenja turističkih potencijala	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Indikator</th> <th>Polazna vrijednost u 2017</th> <th>Realizovana vrijednost u 2024</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Indikator 1: Broj uređenih/mapiranih/označenih staza</td> <td>58</td> <td>143</td> </tr> <tr> <td>Indikator 2: Broj noćenja</td> <td>1160</td> <td>4.290,00</td> </tr> <tr> <td>Indikator 3: Prihod u sektoru turizma – u KM</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Indikator	Polazna vrijednost u 2017	Realizovana vrijednost u 2024	Indikator 1: Broj uređenih/mapiranih/označenih staza	58	143	Indikator 2: Broj noćenja	1160	4.290,00	Indikator 3: Prihod u sektoru turizma – u KM		
Indikator	Polazna vrijednost u 2017	Realizovana vrijednost u 2024												
Indikator 1: Broj uređenih/mapiranih/označenih staza	58	143												
Indikator 2: Broj noćenja	1160	4.290,00												
Indikator 3: Prihod u sektoru turizma – u KM														
A1.3.1.1.	Unapređenje javne turističke infrastrukture	U izvještajnom periodu nije označena ni mapirana ni jedna turistička ruta												
A1.3.1.2.	Izgradnja dječijeg igrališta u užem urbanom dijelu grada ul. Ismeta Šarića	Nisu implemetirane aktivnosti na izgradnji dječijeg igrališta u ul. Ismeta Šarića												
A1.3.1.3	Projekat „Bazilika“-tematski park-Projekat konzervacije prve zaštitne zone kasnoantičke bazilike u Brezi	Izrađen Projekat „Bazilika“-tematski park-uređenje šetnice												
A1.3.1.4	Zaštita i valorizacija stećaka na lokalitetu kaursko groblje, selo Koritnik, općina Breza	Proveden postupak JN												
A1.3.1.5	Eu4agri projekta - Podrška održivom ruralnom razvoju kroz	Podržan ruralni turizam na području Općine Breza												

	jačanje ruralnog turizma u lokalnoj zajednici			
SC2	Strateški cilj 2. Unaprijeđen društveni život svih kategorija stanovništva			
P2.1.	Unaprijeđeni uslovi za rad i kvalitet obrazovanja			
M 2.1.2.	Podrška inicijativama obrazovnih institucija	Indikator 1: Stepen zadovoljstva roditelja i djece uslovima u školi – procenat zadovoljnih i vrlo zadovoljnih Indikator 2: Broj prijavljenih incidenata vršnjačkog nasilja u školama	Polazna vrijednost u 2017 42,0 16	Realizovana vrijednost u 2024 / 3
A2.1.2.1.	Podržati Projekat „Psiholog u školi“	Obezbeđeno redovno angažovanje jednog (1) profesionalnog lica-psihologa u školi		
A2.1.2.2.	Mjere sprečavanja međuvršnjačkog nasilja u školi, prepoznavanje i protokol djelovanja	Nije implementirana projekat		
P2.2.	Unaprijeđen kvalitet socijalne, zdravstvene i druge zaštite građana općine			
M 2.2.1.	Unapređenje zdravstva i socijalne zaštite građana	Indikator 1: Uspostavljena baza podataka starijih i iznemoglih lica Indikator 2: Izrađena projektno tehnička dokumentacija za zgradu Centra za socijalni rad	Polazna vrijednost u 2017 Ne Ne	Realizovana vrijednost u 2024 Ne Ne
A2.2.1.1.	Istraživanje o zdravstvenom i socijalno-ekonomskom stanju građana treće dobi općine Breza	Nije proveden projekat koji se odnosi na istraživanje o zdravstvenom i socijalno-ekonomskom stanju građana treće dobi općine Breza		
A2.2.1.2.	Projektna dokumentacija: Izgradnja centra za socijalni rad faza I	Nije izrađena projektna dokumentacija		
A2.2.1.3.	Izrada projektno tehničke dokumentacije: Stambeno zbrinjavanje Roma u Općini Breza faza II	Nije izrađena projektna dokumentacija		
M 2.2.2.	Prevenција zaštite i sigurnosti građana	Indikator 1: Izgrađen kružni tok 2-spoj R444 i ulice ZAVNOBIHA Indikator 2: Broj rekonstruisanih objekata na području općine Breza	Polazna vrijednost u 2017 0	Realizovana vrijednost u 2024 1
A2.2.2.2.	Postavljanje video nadzora u užem urbanom dijelu grada općine Breza	Implementiran projekat		
P2.3.	Unaprijeđen nivo stanovanja, kulture, sporta, kvaliteta javnih usluga i uključenosti civilnog društva			
M2.3.1.	Izgradnja i sanacija javnih objekata	Indikator 1: Rekonstruisana i funkcionalna kino sala Indikator 2: Broj rekonstruisanih objekata na području općine Breza	Polazna vrijednost u 2017 0 0	Realizovana vrijednost u 2024 1 3
KSP A2.3.1.2.	Sanacija suterenskih prostorija MZ Breza – zgrada Solidarnosti I	Projekat sanacije suterenskih prostorija nije implementiran		
A2.3.1.3.	Projekat sanacije javnih objekata u vlasništvu općine	Sanirane prostorije u Društvenom centru“		

M 2.3.2.	Unapređenje memorijalnih, kulturnih i sportskih manifestacija	Indikator 1: Izgrađen centralni Trg Indikator 2: Broj izgrađenih spomen obilježja	Polazna vrijednost u 2017 NE 0	Realizovana vrijednost u 2024 Da 2
A2.3.2.2.	Izgradnja spomen obilježja u MZ i podružnicama, a prema Programu izgradnje spomen obilježja	Izgradnja Spomen obilježja u završnoj fazi		
A2.3.2.3.	Izgradnja spomen obilježja u Podgori	Implementiran projekat		
A2.3.2.4.	Izrada projektno tehničke dokumentacije I rekonstrukcija – SRC „ADA“	Nije izrađena projektno tehnička dokumentacija		
A2.3.2.5.	Izgradnja pomoćnog terena sa umjetnom travom.faza I	Projekat nije implementiran		
A2.3.2.6.	Završni radovi na izgradnji sportsko rekreacionog centra Vinca- MZ Izbod Općina Breza	Završeni radovi na sportsko rekreacionom centru Vinca- MZ Izbod Općina Breza		
SC3	Strateški cilj 3. Unaprijeđena zaštita okoliša i prirodnih resursa			
PC3.1.	Unaprijeđeno stanje i kvaliteta tla, vazduha i vodotoka na teritoriji općine			
M 3.1.1.	Zaštita i unapređenje kvaliteta vode, tla i vazduha	Indikator 1: Izrađena elaborat zaštite i upotrebe vode na lokalitetu «Sedra» Indikator 2: Broj izrađene projektne dokumentacije za izgradnju vodovoda na području općine Breza	Polazna vrijednost u 2017 NE 0	Realizovana vrijednost u 2024 Da 1
A3.1.1.1.	Izrada Studije vodosnabdijevanja Općine Breza	Nije izrađena studija vodosnabdijevanja Općine Breza		
A3.1.1.2.	Izrada projektno tehničke dokumentacije i utvrđivanje lokacije za reciklažu otpada na ekološki prihvatljiv način	Saniran dio divlje dedeponije otpada na loklokalitetu Nedići, Općina Br Breza, faza I		
A3.1.1.3.	Unapređenje efikasnosti sistema prikupljanja i odvoza komunalnog otpada na području općine Breza kroz nabavku kamiona - smečara	Nabavljeno vozilo smečar za potrebe prikupljanja i odvoza komunalnog otpada na području općine Breza		
A3.1.1.4.	Unapređenje sistema za selektivno prikupljanje otpada na području općine Breza	Pokrenut postupak JN, odabran izvođač radova, imenovana lica za praćenje realizacije ugovora		
A3.1.1.5.	Uklanjanje i sanacija divlje deponije otpada na lokalitetu Nedići, općina Breza, faza II	Uklonjena i sanirana divlja deponija otpada na lokalitetu Nedići, općina Breza, faza II		
A3.1.1.6.	BiH sutra-podrška tranziciji regiona bogatih ugljem u BiH, Izrada tranzicijskog plana	Izrađen i usvojen tranzicijski plan i realizacija mjera iz tranzicijskog plana		
P3.2.	Unaprijeđene komunalne usluge i umanjeni rizici od prirodnih i drugih nesreća			
M 3.2.1	Mjera 3.2.1. Sanacija vodovodne i kanalizacione mreže	Indikator 1: Izrađena projektna dokumentacija projekta	Polazna vrijednost u 2017 0	Realizovana vrijednost u 2024 0

		sanacije primarne i sekundarne mreže vodovodne mreže na području Općine Indikator 2: Broj rekonstruisanih i saniranih vodovodnih i kanalizacionih mreža na području Općine	0 0	3
A3.2.1.1	Izgradnja vodozahvata na lokalitetu izvorišta LAZ, Općina Breza	Proveden postupak JN, Odabran izvođač radova		
A3.2.1.2.	Sanacija dovodnog cjevovoda vodovoda Župča,	Implementiran projekat		
A3.2.1.3.	Izrada Glavnog projekta sanacije sekundarne vodovodne mreže na području Općine Breza	Nije izrađen Glavni projekat		
A3.2.1.4.	Izgradnja kanalizacionog sistema u MZ Gornja Breza – lokalitet Dužice faza II	Izgrađen dio kanalizacionog sistema u MZ G. Breza-lokalitet Dužice faza II		
A3.2.1.5.	Izgradnja sistema odvodnje otpadnih voda u naselju Gornja Breza-izvedba fekalnog kolektora II	Proveden postupak JN, odabran izvođač radova, izvođač uveden u posao		
M 3.2.2.	Sanacija i izgradnja saobraćajne infrastrukture	Indikator 1: Dužina rekonstruisanih cesta Indikator 2: Finansijsko izdvajanje za redovno održavanje putne komunikacije između predmetnih naseljenih mjesta u KM, godišnje.	Polazna vrijednost u 2017 0	Realizovana vrijednost u 2024 3 km 200.000,00KM
A3.2.2.1	Sanacija cestovne infrastrukture u naselju Podgora	Sanirana cestovna infrastruktura u naselju Podgora		
A3.2.2.2.	Realizacija jednog prioritnog projekta u okviru nagradnog fonda- Sanacija dijela nekategorisane ceste u naselju Grabovik, MZ Koritnik	Saniran dio nekategorisane ceste u naselju Grabovik, MZ Koritnik		
A3.2.2.3.	Glavni projekat - ulica Bosanska - Zanatski centar	Nije izrađen Glavni projekat-ulica bosanska-Zanatski centar		
A3.2.2.4.	Sanacija ulice Bosanska-Zanatski centar 1	Nije sanirana ulica Bosanska-Zanatski centar 1		
A3.2.2.5.	Vanjsko uređenje zanatski centar 2 - LAMELE	Nije implementiran projekat		
A3.2.2.6.	Obnavljanje i sanacija trotoara u užem urbanom dijelu grada	Obnavljeni i sanirani trotoari u užem urbanom dijelu grada		
A3.2.2.7.	Izgradnja pristupne saobraćajnice sa parking prostorom	Apliciran projektni prijedlog prema višim nivoima vlasti, osigurana sredstva za implementaciju, ali nije pokrenut postupak nabavke		
A3.2.2.8.	Sanacija nekategorisane saobraćajnice u naselju Vrbovik, dionica Džamija Šljivik	Nije implementiran projekat		
A3.2.2.9	„Uređenje druge zone zaštite Kasnoantičke bazilike na Crkvini u	Izrađena pristupna šetnica Desitijatska ulica Projekat „Bazilika“-tematski park		

	Brezi, Faza I – pristupna šetnica Desitijatska ulica			
A3.2.2.10.	Sanacija cestovne infrastrukture u naselju Podgora-općina Breza - dionica II Morava Podgora centar	Sanirana cestovna infrastruktura u naselju Podgora-općina Breza		
A3.2.2.11	„Sanacija nekategorisanih cesta na području općine Breza“ Za LOT2: „Sanacija dijela nekategorisane ceste zv. „Vodenice“ MZ Vijesolići“	Saniran dio nekategorisane ceste zv. „Vodenice“ MZ Vijesolići“		
A3.2.2.12.	Godišnji Plan i Program održavanja i zaštite javnih cesta na području općine Breza za 2024. godinu.	Implementiran Program održavanja i zaštite javnih cesta na području općine Breza za 2024. godinu.		
	LOT 3: Sanacija ulice Podkamenjača	Sanirana ulica Podkamenjača		
	LOT 4: Sanacija dijela puta u naselju Založje, na parceli k.č. 81 i 1869/2 k.o. Mahala	Saniran dio puta u naselju Založje, na parceli k.č. 81 i 1869/2 k.o. Mahala		
	LOT 5: Sanacija dijela nekategorisanog puta u naselju Banjevac, na parceli k.č.13 k.o. Breza	Saniran dio nekategorisanog puta u naselju Banjevac, na parceli k.č.13 k.o. Breza		
	LOT 6: Sanacija ulice Mamela u naselju Mahala, parcela k.č. 533 KO Mahala	Sanairana ulica Mamela u naselju Mahala, parcela k.č. 533 KO Mahala		
	LOT 7: Sanacija ulice Mramorska u naselju Vrbovik, parcela k.č. 2438 KO Župča	Sanirana ulica Mramorska u naselju Vrbovik, parcela k.č. 2438 KO Župča		
	LOT 8: Sanacija ulice Huseina Đoze u naselju Župča, parcela k.č. 1094 KO Župča	Sanirana ulica Huseina Đoze u naselju Župča, parcela k.č. 1094 KO Župča		
	Sanacija dijela lokalnog puta Breza Mahmutović Rijeka, naselje Orahovo“	Sanacija dijela lokalnog puta Breza Mahmutović Rijeka, naselje Orahovo“		
M 3.2.3.	Smanjenje rizika od prirodnih i drugih nesreća	Indikator 1: Izgrađen GP vatrogasnog doma Indikator 2: Uređeno korito rijeke Stavnje(km)	Polazna vrijednost u 2017 Ne 0	Realizovana vrijednostg u 2024 Ne 0 km
A3.2.3.1.	Glavni projekat izgradnja vatrogasnog doma u Brezi	Nije izrađen Glavni projekat vatrogasnog doma u Brezi.		
A3.2.3.2	Zaštita od poplava na području Općine Breza u vodotoku rijeke Stavnja	Očišćeno i produbljeno korito rijeke Stavnja u dužini od 800m		
P3.3.	Unaprijeđena energetska efikasnost i zaštita prirodnih resursa na teritoriji općine			
M 3.3.1.	Unapređenje energetske efikasnosti javnih objekata i instalacija	Indikator 1: Broj ugrađenih rasvjetnih tijela Indikator 2: Broj provedenih mjera energetske efikasnosti na objektu općine Breza energije	Polazna vrijednost u 2017 150 0	Realizovana vrijednostg u 2024 500 6
A3.3.1.1.	Provedba mjera energetske efikasnosti na objektu JP Komunalno doo. Breza	Provedene tri mjere na objektu JP Komunalno doo. Breza, i to: termoizolacija vanjskih zidova,zamjena fasadnih otvora i nabavka toplotne pume zrak-voda		

A3.3.1.2.	Provedba mjera energetske efikasnosti na objektu Centar za socijalni rad Breza	Implementirane dvije mjere, i to: Zamjena fasadnih otvora i Termoizolacija vanjskih zidova na objektu JU „Centar za socijalni rad		
A3.3.1.3.	Provedba mjera energetske efikasnosti na objektu Sportski kompleks zgrada Partizan	Provedena minimalno 1 mjera za godinu dana		
A3.3.1.4.	Nastavak radova na modernizaciji sistema javne rasvjete na području općine Breza	Održavanje i proširenje postojeće javne rasvjete s ugradnjom materijala, na području općine Breza, Ugradnja sistema javne rasvjete u naselju Smrekovica, Sutješćica i uže urbano područje.		
A3.3.1.5.	Izrada i provedba energetskih audita za javne objekte u vlasništvu Općine Breza	Nije izrađen energetski audit za minimalno jedan javni objekat u vlasništvu općine Breza		
M 3.2.1	Digitalna transformacija	Indikator 1: Digitalizovano 10 % procesa u općini Breza Indikator 2: Obučeni uposlenici	Polazna vrijednost u 2017 0 0	Realizovana vrijednost u 2024 0 0
A3.4.1.1	Nabavka DMS softvera, aplikativnih modula, softvera za digitalizaciju dokumenata i hardvera za podršku sistemu	Nije izvršena nabavka DMS softvera, aplikativnih modula, softvera za digitalizaciju dokumenata i hardvera za podršku sistemu		

3.3. Pregled planiranih i ostvarenih finansijskih sredstava na nivou strateških ciljeva i prioriteta na godišnjem nivou.

U Strategiji razvoja Općine Breza, ukupno planirana sredstva za realizaciju iste u 2024. godini iznosila su 10.992.661,37 KM za ukupno 10 prioriteta, 13 mjera i 61 aktivnosti po svim strateškim ciljevima.

Prema prikupljenim podacima o implementaciji strateških aktivnosti i projekata koji su sadržani u godišnjem izvještaju o radu Općine Breza, ukupna vrijednost uloženi sredstava iznosi 9.196.360,66 ili 83,66 % u odnosu na ukupan planirani iznos za implementaciju Godišnjeg plana organa uprave u istoj izvještajnoj godini. Iznosi planiranih i realizovanih finansijskih sredstava, razvrstani po pojedinačnim strateškim ciljevima, prezentirani su u narednoj Tabeli.

Tabela 11. Vrijednost realizovanih sredstava po Strateškim ciljevima u 2024. godini

Strateški cilj	Ukupno planirana sredstva u 2024. godini	Ukupno realizovana sredstva u 2024. godini	% realizacije
Strateški cilj 1: Osiguran kontinuirani rast privrede	2.000.904,70	1.051.001,38	52,53%
Strateški cilj 2: Unaprijeđen društveni život svih kategorija stanovništva	511.235,40	155.745,16	30,46%
Strateški cilj 3: Unaprijeđena zaštita okoliša i prirodnih resursa	8.480.521,27	7.989.614,12	94,21%
UKUPNO	10.992.661,37	9.196.360,66	83,66%

Indikativni finansijski izvještaj ukazuje da je najveći izvor sredstava iz budžetskih sredstava (6.882.645,24mil. KM), zatim iz ostalih izvora (2.313.715,42 mil. KM), dok iz kreditnih sredstava nije bilo implementacije aktivnosti. Detaljan prikaz visine sredstava realiziranih u 2024. godini po strateškim ciljevima, kao i izvorima finansiranja prikazan je u narednoj Tabeli.

Tabela 12. Struktura finansiranja po strateškim ciljevima, prioritetima i izvorima finansiranja u 2024. godini

Strateški cilj	Ukupno planirana sredstva (KM)	Ukupno realizovana sredstva u 2024.godini (KM)	Budžetska sredstva u 2024.godini (KM)	Kreditna sredstva u 2024.godini (KM)	Ostala sredstva u 2024.godini (KM)	Izvori ostalih sredstava (Naziv)
Strateški cilj 1: Osiguran kontinuirani rast privrede	2.000.904,70	1.051.001,38	140.696,27	0,00	910.305,11	
Prioritet 1.1. Povećan broj malih i srednjih preduzeća (MSP), obrta i ukupan nivo privredne aktivnosti	1.765.746,37	1.032.781,55	122.476,44	0,00	910.305,11	
Prioritet 1.3. Značajno povećano iskorištenje turističkih potencijala	235.158,33	18.219,83	18.219,83	0,00	0,00	
Strateški cilj 2: Unaprijeđen društveni život svih kategorija stanovništva	511.235,40	155.745,16	113.450,10	0,00	42.295,06	
Prioritet 2.1. Unaprijeđeni uslovi za rad i kvalitet obrazovanja	11.000	10.000,00	10.000,00	0,00	0,00	
Prioritet 2.2. Unaprijeđen kvalitet socijalne, zdravstvene i druge zaštite građana općine	69.548,97	53.048,97	53.048,97	0,00	0,00	
Prioritet 2.3. - Unaprijeđen nivo stanovanja, kulture, sporta, kvaliteta javnih usluga i uključenosti civilnog društva	540.425,43	92.696,19	50.401,13	0,00	42.295,06	
Strateški cilj 3: Unaprijeđena zaštita okoliša i prirodnih resursa	8.480.521,27	7.989.614,12	6.628.498,87	0,00	1.361.115,25	
Prioritet 3.1. Unaprijeđeno stanje i kvaliteta tla, vazduha i vodotoka na teritoriji općine	366.328,84	129.458,84	16.918,84	0,00	112.540,00	
Prioritet 3.2. Unaprijeđene komunalne usluge i umanjeni rizici od prirodnih i drugih nesreća	2.282.227,78	1.826.030,36	743.171,28	0,00	1.082.859,08	
Prioritet 3.3. Unaprijeđena energetska efikasnost i zaštita prirodnih resursa na teritoriji općine	5.831.964,65	6.034.124,92	5.868.408,75	0,00	165.716,17	
UKUPNO	10.992.661,37	9.196.360,66	6.882.645,24	0,00	2.313.715,42	

Najviše realizovanih sredstva u 2024. godini je u okviru Strateškog cilja 3., ukupno 7.989.614,12 KM (86,88%), od čega je iz Budžeta izdvojeno 6.628.498,87 KM, iz ostalih izvora sredstava 1.361.115,25 KM, kroz realizaciju više različitih projekata zaštite životne sredine. Zatim slijedi Strateški cilj 1. sa ukupno realizovanih 1.051.001,38 KM (11,43%), od čega je iz Budžeta izdvojeno 140.696,27 KM i 910.305,11 KM ostali izvori. U okviru Strateškog cilja 2. je ukupno realizovano 155.745,16 KM (1,69%), od čega je iz Budžeta izdvojeno 113.450,10 KM te iz ostalih izvora sredstava ukupno 42.295,06 KM.

4. Doprinos implementacije Strategije razvoja Okviru za implementaciju ciljeva održivog razvoja u BiH.

4.1. Procjena napretka

U pogledu uticaja realizacije Strategije razvoja na stanje makroekonomskih pokazatelja u Općini Breza, tokom 2024. godine, zabilježena su određena kretanja, kako pozitivna tako i negativna, koja su rezultat kombinovanog djelovanja strateških intervencija Općine, ali i uticaja faktora iz šireg ekonomskog i društvenog okruženja. Poseban izazov u narednom periodu ostaje potreba za ublažavanjem negativnih trendova, te očuvanjem i jačanjem pozitivnih procesa koji mogu doprinijeti stabilnom i održivom razvoju općine.

Posmatrajući razvoj kroz realizaciju planiranih aktivnosti i ostvarene sinergijske efekte u izvještajnom periodu, uočljivo je da se pozitivni pomaci bilježe u više ključnih sektora, među kojima se ističu poduzetništvo, turizam, obrazovanje, kultura, sport, zdravstvena i socijalna zaštita, zaštita okoliša, te aktivnosti usmjerene na smanjenje rizika od katastrofa.

Prema raspoloživim i preliminarnim statističkim pokazateljima za 2024. godinu, ekonomska kretanja na području Zeničko-dobojskog kantona ukazuju na nastavak umjerenog rasta ekonomskih aktivnosti, što se reflektovalo i na određene segmente lokalne ekonomije Općine Breza.

Analiza ključnih indikatora ekonomskog razvoja pokazuje da se Općina Breza, prema posljednjem dostupnom Indeksu razvijenosti, i dalje nalazi na 44. mjestu u Federaciji Bosne i Hercegovine. Istovremeno, prisutan je trend smanjenja broja radno sposobnog stanovništva, dok se broj registrovanih poslovnih subjekata povećava. Broj pravnih lica na području općine bilježi kontinuiran rast, dok se u segmentu obrta i dalje evidentira trend smanjenja. Vanjskotrgovinska razmjena u 2024. Godini, bilježi rast uvoza, ali i izraženiji rast izvoza, što je rezultiralo poboljšanjem pokrivenosti uvoza izvozom.

Demografska kretanja u Općini Breza tokom 2024. godine i dalje karakterišu negativni trendovi, uključujući smanjenje ukupnog broja stanovnika, negativan migracijski saldo, depopulaciju ruralnih područja, te negativan prirodni priraštaj. Ovi procesi su u velikoj mjeri povezani sa nastavkom iseljavanja stanovništva iz Bosne i Hercegovine, prvenstveno prema zemljama Evropske unije.

Smanjenje broja radno sposobnog stanovništva, uz istovremeni rast broja penzionera, predstavlja dodatni pritisak na budžet Općine Breza, naročito u dijelu izdvajanja za socijalnu zaštitu i podršku ranjivim kategorijama stanovništva, što može ograničiti raspoloživa sredstva za ulaganja u privredni, društveni i razvoj zaštite okoliša.

Uprkos navedenim izazovima, pozitivni trendovi u pogledu rasta broja poslovnih subjekata predstavljaju značajnu razvojnu osnovu. Uz nastavak ulaganja u jačanje poslovne, komunalne i društvene infrastrukture, Općina Breza ima realan potencijal za intenziviranje ukupnog ekonomskog i društvenog razvoja u narednom periodu.

4.2. Doprinos implementacije Strategije razvoja Okviru za implementaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

Provođenje Agende 2030 u BiH vrši se kroz implementaciju Okvira za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH (SDG ciljevi) koji utvrđuje i konkretne podciljeve kao i indikatore putem kojih će se

napredak mjeriti. Nakon usvajanja na vladama entiteta i Brčko Distrikta, te na Vijeću ministara BiH, u prvoj polovini 2021. godine, Okvir je postao i zvanični dokument na osnovu kojeg otpočinje proces usklađivanja razvojnih i sektorskih strategija na svim nivoima vlasti, kao i planiranje budžeta za njihovu implementaciju. Strategija razvoja Općine Breza 2021-2027 usklađena je sa SDG ciljevima i strategijama viših nivoa vlasti.

Tabela 13. Povezanost Strategije razvoja sa Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH

Okvir za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH	Strategija razvoja Općine/Grada _____
RAZVOJNI PRAVCI	STRATEŠKI CILJEVI
DOBRA UPRAVA I UPRAVLJANJE JAVNIM SEKTOROM	Strateški cilj 2: Unaprijeđen društveni život svih kategorija stanovništva
PAMETNI RAST	Strateški cilj 1: Osiguran kontinuirani rast privrede
	Strateški cilj 3: Unaprijeđena zaštita okoliša i prirodnih resursa
DRUŠTVO JEDNAKIH MOGUĆNOSTI	Strateški cilj 2: Unaprijeđen društveni život svih kategorija stanovništva

Okvir za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH	Strategija razvoja Općine/Grada _____
AKCELERATORI: DOBRA UPRAVA I UPRAVLJANJE JAVNIM SEKTOROM	PRIORITETI
AKCELERATOR 1: Efikasan, otvoren, inkluzivan i odgovoran javni sektor	Prioritet 2.3: Unaprijeđen nivo stanovanja, kulture, sporta, kvaliteta javnih usluga i uključenosti civilnog društva
AKCELERATOR 3: Otpornost na katastrofe	Prioritet 3.2. Unaprijeđene komunalne usluge i umanjeni rizici od prirodnih i drugih nesreća
AKCELERATORI: PAMETNI RAST	PRIORITETI
AKCELERATOR 1: Povoljno okruženje za poduzetništvo i inovacije	Prioritet 1.1: Povećan broj malih i srednjih preduzeća (MSP), obrta i ukupan nivo privredne aktivnosti
	Prioritet 1.3. Značajno povećano iskorištenje turističkih potencijala
AKCELERATOR 2: Povećanje investicija u infrastrukturu	Prioritet 3.1. Unaprijeđeno stanje i kvaliteta tla, vazduha i vodotoka na teritoriji općine
	Prioritet 3.2. Unaprijeđene komunalne usluge i umanjeni rizici od prirodnih i drugih nesreća
AKCELERATOR 3: Unapređenje pristupa i kvaliteta obrazovanja i obuke	Prioritet 2.1. Unaprijeđeni uslovi za rad i kvalitet obrazovanja
AKCELERATOR 4: Zeleni rast i čista energija	Prioritet 3.3: Unaprijeđena energetska efikasnost i zaštita prirodnih resursa na teritoriji Općine
AKCELERATOR 5: Pametno upravljanje prirodnim resursima i okolišem	Prioritet 3.3: Unaprijeđena energetska efikasnost i zaštita prirodnih resursa na teritoriji Općine
	Prioritet 3.1. Unaprijeđeno stanje i kvaliteta tla, vazduha i vodotoka na teritoriji općine
AKCELERATORI: DRUŠTVO JEDNAKIH MOGUĆNOSTI	PRIORITETI
AKCELERATOR 1: Unapređenje politika socijalne zaštite	Prioritet 2.2. Unaprijeđen kvalitet socijalne, zdravstvene i druge zaštite građana općine
AKCELERATOR 2: Aktivacija i zapošljavanje s fokusom na ranjive kategorije	Prioritet 1.1. Povećan broj malih i srednjih preduzeća (MSP), obrta i ukupan nivo privredne aktivnosti
AKCELERATOR 3: Efikasna zdravstvena zaštita za sve	Prioritet 2.2: Unaprijeđen kvalitet socijalne, zdravstvene i druge zaštite građana Općine

AKCELERATOR 4: Poboljšanje inkluzivnosti obrazovnih sistema	Prioritet 2.3: Unaprijeđen nivo stanovanja, kulture, sporta, kvaliteta javnih usluga i uključenosti civilnog društva

5. Institucionalni kapaciteti za planiranje i upravljanje razvojem

Sistem za razvojno planiranje i upravljanje razvojem predstavlja cjelovit i usklađen proces održivog ekonomskog, društvenog, okolišno održivog i prostornog razvoja, zasnovan na Ustavu i važećim zakonima, kao i na potrebama i interesima građana i šire društvene zajednice. Ovaj sistem podrazumijeva postojanje adekvatnih finansijskih sredstava, te zahtijeva odgovarajući pravni, institucionalni i metodološki okvir koji osigurava djelotvorno i koordinirano planiranje, implementaciju i praćenje socio-ekonomskih razvojnih prioriteta.

Poštujući odredbe regulatornog okvira za planiranje i upravljanje razvojem, a prije svega Zakona o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji Bosne i Hercegovine, Općina Breza je ispunila zakonske obaveze u pogledu uspostave sistema za efikasno upravljanje razvojem. Formalnu funkciju tijela za razvojno planiranje i upravljanje razvojem na nivou jedinice lokalne samouprave obavlja Odjel za lokalni razvoj, u saradnji sa ostalim općinskim službama.

Iako Općina Breza priprema implementacione dokumente u skladu sa važećom zakonskom regulativom u Federaciji Bosne i Hercegovine, kapaciteti Jedinice za upravljanje razvojem (JURA), kao i kapaciteti rukovodećih i stručnih saradnika u općinskoj upravi, trenutno nisu u potpunosti dovoljni za efikasnu primjenu sistema razvojnog planiranja, implementacije projekata i izvještavanja. Poseban izazov predstavlja ograničen broj zaposlenih uključenih u razvojne procese, kao i nedostatak specijaliziranih znanja u oblasti pripreme i upravljanja projektima finansiranim iz eksternih izvora.

Jedan od ključnih izazova u upravljanju razvojem Općine Breza u 2024. godini je nedostatak softverskog sistema za praćenje realizacije projekata. Takav sistem predstavlja osnovni alat za efikasno praćenje implementacije projekata, izvještavanje o utrošku sredstava, mjerenje postignutih rezultata i koordinaciju između različitih službi, javnih ustanova i aktera u lokalnom razvoju.

Uvođenje ovakvog softverskog rješenja predstavlja prioritet za jačanje kapaciteta Općine i povećanje efikasnosti implementacije Strategije razvoja.

U pogledu implementacijskih kapaciteta ostalih učesnika u lokalnom razvoju, uključujući nevladine organizacije, poslovni sektor i druge relevantne aktere koji direktno ili indirektno doprinose implementaciji Strategije razvoja Općine Breza, stanje se može ocijeniti kao zadovoljavajuće. Posebno se ističu aktivnosti organizacija kao što su Omladinska banka, Udruženje za promociju odgoja i obrazovanja „Naša ideja“, te udruženje „Desnek“, koje imaju potencijal da postanu značajni partneri Općine Breza u realizaciji razvojnih projekata.

U narednom periodu neophodno je dodatno jačati kapacitete ovih organizacija, ali i drugih organizacija kao i općinskih službi, naročito u oblasti pripreme projektnih aplikacija, upravljanja projektima i obezbjeđenja sufinansiranja.

Također, u Općini Breza trenutno ne postoji uspostavljen mehanizam predfinansiranja i obezbjeđenja finansijskog učešća (najčešće minimalno 15% ukupne vrijednosti projekta) u slučajevima kada su projektni prijedlozi odobreni za finansiranje. Ovakvo stanje ograničava mogućnosti kako nevladinih organizacija, tako i same Općine Breza, za apliciranje na domaće i međunarodne razvojne fondove, uključujući fondove u Bosni i Hercegovini i Evropskoj uniji, čime se usporava i otežava efikasna implementacija Strategije razvoja.

6. Zaključci i preporuke

Generalno posmatrano, implementacijom strateških projekata i aktivnosti u 2024. godini, Općina Breza je ostvarila značajan napredak u svom razvoju. Početkom implementacije jednog od najvažnijih

strateških projekata „Izgradnja poslovne zone za razvoj proizvodnih i poslovnih kapaciteta kroz izgradnju sistema odvodnje otpadnih voda i trotoara u naselju Šaš, poslovna zona "Šaš" (duž regionalne ceste R444 i unutar poslovne zone), te pokretanje postupka eksproprijacije zemljišta unutar poslovne zone „Šaš“, stvoreni su preduslovi za dolazak privrednih subjekata, koji će osigurati radna mjesta za stanovništvo općine Breza i okolnih područja u narednom periodu.

Izgradnjom Gradske tržnice sa potrebnom infrastrukturom kao i usvojen mehanizam upravljanja Tržnicom predstavlja drugi važan infrastrukturni projekat koji je krenuo sa implemetacijom u izvještajnoj godini, te od velikog je značaja za Općinu Breza i okolinu. Realizacijom ovog projekta unaprijedit će se ruralna ekonomija, poboljšati životni standard građana, te modernizovati poljoprivredno-prehrambeni sektor, kroz bolje uslove za prodaju i distribuciju poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.

Pored navedenih strateških projekata, ništa manje značajni nisu ni projekti koji su implementirani tokom 2024. godine, a koji se odnose na komunalnu i saobraćajnu infrastrukturu, valorizaciju i promociju turističkih potencijala, unapređenje energetske efikasnosti javnih objekata, te različite društvene inicijative. Neki od realizovanih projekata su: Izgradnja vodozahvata na lokalitetu izvorišta Laz, općina Breza; Sanacija dovodnog cjevovoda vodovoda Župča; Izgradnja kanalizacionog sistema u MZ Gornja Breza – lokalitet Dužice, faza II; Sanacija cestovne infrastrukture u naselju Podgora; Sanacija dijela nekategorisane ceste u naselju Grabovik, MZ Koritnik; Projekti provedbe mjera energetske efikasnosti na javnim objektima: JP Komunalno doo Breza, JU Centar za socijani rad i Sportski kompleks zgrada Partizan, zatim Obnova i sanacija trotoara u užem urbanom dijelu grada; Projekti realizirani kroz Operativni plan za lokalizaciju vizije MZ i aktivnosti realizirane u okviru Foruma žena i mladih, unutar projekta jačanja uloge mjesnih zajednica, te mnogi drugi.

Svi ovi projekti značajno su doprinijeli poboljšanju životnih i infrastrukturnih uslova za stanovništvo općine.

Jedan od ključnih izazova u provedbi strateških aktivnosti na području općine Breza u 2024. godini bila je nemogućnost realizacije aktivnosti na uređenju korita rijeke Stavnje.

U cilju obezbjeđenja optimalnih uslova za provedbu Strategije razvoja Općine Breza 2021.-2027. godina, ali i praćenje, te pružanje značajnijeg doprinosa integriranom razvoju lokalne zajednice, definisane su sljedeće ključne preporuke:

1. Pripremiti trogodišnji plan za period 2026-2028 i godišnji plan za 2026. godinu u skladu sa Uredbom o izradi implementacionih dokumenata FBiH;
2. Jačati kapacitete za planiranje i upravljanje razvojem i popuniti ključna radna mjesta u Odjelu za upravljanje razvojem, Službi za privredu, Službi za finansije, inspekcijske poslove i opću upravu, Službi za prostorno uređenje, zaštitu okoliša, geodetske i imovinsko pravne poslove i u Službi za civilnu zaštitu, u skladu sa sistematizacijom;
3. Jačanje kapaciteta i znanja službenika u oblasti upravljanja projektnim ciklusom i pripreme razvojnih projekata u cilju apliciranja prema EU i međunarodnim, ali i domaćim fondovima, kako bi se ojačala komponenta finansiranja razvojnih projekata iz vanjskih izvora;
4. Planirati u budžetu JLS što veći iznos sredstava za podršku projektima kako bi se uz obezbijedena sredstva iz vanjskih izvora omogućio što bolji efekat implementacije planiranih projekata;
5. Kontinuirano jačati internu i eksternu komunikaciju po pitanju implementacije, praćenja i izvještavanja realizacije Strategije, pripreme implementacionih dokumenata; uključenosti drugih Službi/odjeljenja u smislu privlačenja sredstava od drugih izvora (donatora, viših nivoa vlasti i dr.) za realizaciju strateških projekata;
6. Organizovati kvartalne koordinirane sastanke predstavnika svih službi i analizirati odstupanja u stepenu realizacije budžeta i strateških projekata, identifikovati mjere i preporuke za realnije planiranje prilikom izrade trogodišnjih i godišnjih planova implementacije Strategije;
7. Nabaviti efikasan softver za planiranje i upravljanje razvojem, koji će biti fleksibilan i omogućiti kvalitetno praćenje realizacije Strategije, kako finansijski tako i po osnovu indikatora razvoja;
8. Jačati kapacitete i saradnju sa mjesnim zajednicama u planiranju i realizaciji projekata.

Obrađivač:
Služba za privredu

Broj: 01/2- 04- /2026
Breza: __.02.2026. godine

Općinski načelnik

Vedad Jusić